

Dosya

GURBETE ÇALIŞMAYA GÖÇENLER

HEEEY;
“... GİTME, DUR” !

BİZİM AKLIMIZ
FİKRİMİZ
VATANIMIZDA

Azerbaycan'dan Şanlıurfa'ya

At Bakıcılığı

Doğaya Adanmış Hayat;

TANSU GÜRPINAR

Üç ayda bir yayımlanan sosyal kalkınma dergisidir.
Yıl 2 / Sayı 5 / Ocak - Şubat - Mart 2016

Doğa Koruma Merkezi

www.dkm.org.tr

dkm@dkm.org.tr

[f/dogakoruma](https://www.facebook.com/dogakoruma)

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

İmtiyaz sahibi

Kalkınma Atölyesi adına
Ertan Karabıyık

Genel Yayın Yönetmenleri

Sinem Bayraktar
D.Deniz Kesmez

Yazı İşleri Müdürü

Kurtuluş Karaşın

Editörler

Ali Kapucu

Katkıda Bulunanlar

Aydın Yıldırım
Can Gül
Derya Uysal
Elisabeth Schmit-Heiber
Ertan Karabıyık
Gülay Toksöz
Kemal Vural Tarlan
Ilgın Su Çatalkaya
İbrahim Sirkeci
Maria Giovanna Manieri
Nergiz Kumbasar
Özge Altınyayla
Tuğba Atalar
Uğur Budak
Yücel Çağlar

Grafik Tasarım & Uygulama

Kurtuluş Karaşın

Baskı

Altan Matbaası
312 394 8 394

ISSN

2149-1240

Yönetim Adresi

Üsküp Cad. 16/14
Çankaya / Ankara
Tel: 0 312 439 15 45

www.kadergi.org
kadergi@kadergi.org
facebook/KAdergi
twitter/KA_dergi

Yayın Türü

KAdergi, Kalkınma
Atölyesi'nin üç ayda bir
yayımlanan sosyal kalkınma
dergisidir. 1000 adet basılır,
ücretsiz olarak dağıtılır.

Sevilenlerin gözleri, birkaç bildik nağme, alışılmış lezzetler, tanış olunan kelimeler üstüne bolca umut ve endişe doldurulmuş valizlerle geleceğin derdine yola düşmüş insanlar. Ardında, yanında, aklında onlarca insanla yeniye, bilmediğine kollarını açmış emekçiler. Yola çıkışlarının nedeni birkaç durak sonra kara bulutların dağılacağı hayalini kurmaları veya bu sefer önden değil de arka kapıdan çıkmayı deneme istekleri. Ve bazen bombalardan, yokluktan, yargılardan, korkulardan, haksızlıklardan kaçış sınırları aşan yolculuğun başlangıcı. Ne var ki gidilen yerde toprağa atılan tohumların çoğu fidanlarca boy veremeden kurur, zalim rüzgârlarla boyunları kırılır, meyveleri taşlanır, çürür yok olur. Oysaki o sokaklara yüzyıllardır ayak basanlar gibi misafirlerin de yorganları döşekleri, tok karınları, başarıları, yarınları ve hatta bir gün ev sahibi kâğıtları olmalı.

KA Dergi ikinci yaşını alırken biz dert edindiklerimizi, bildiklerimizi ve hayallerimizi paylaşmaya devam edelim, siz de yapabileceklerinizi öğrenin, bilin, isteyin diye sakinleştiren, sonsuz ve özgür bir **mavi** dergi hazırladık.

Acımasız rekabetin hâkim olduğu kapitalist dünyada insanı ve insan emeğini merkeze koyarak üreten dünyanın en büyük işçi kooperatifi Mondragon Kooperatifi'nin İspanya'nın en büyük markalarından biri oluşunu inceledik. "Hey, Gitme, Dur" derken makilerden gurbetlik hallere, aklı fikri vatanında kalan atık kâğıt işçisi göçmenlerin bir günlerine tanıklık ettik kalem ve merceğimizle. Gülay Toksöz'den "kimler, neden geliyor"un cevabını alıp İbrahim Sirkeci ile uluslararası emek göçünü irdeledik. Belgesizlik halinin getirdiklerini Brüksel'den ithal ettik. Şanlıurfa'da At Bakıcılığı yapan Azerilerin, Mültecilerin ötekileri Dom'ların, Fransa'ya, Almanya'ya, gurbete çalışmak için gidenlerin hikâyelerine tanıklık ettik. Doğaya adanmış hayatı ile Tansu Gürpınar'ı tanıştıralım istedik sizlere. Saniye Dedeoğlu ve Çisel Ekiz Gökmen'in "umudun yolcusu kadınlara" atfettiği "Göç ve Sosyal Dışlanma"yı Ken Loch'un "Ekmek ve Güller"i ile taçlandırdık.

Her zaman olduğu ve olacağı gibi yine, yeni, yeniden KALK-IN diye, sizleri bu dünyada yaşanan serüvenlerde hak aramaya davet ediyoruz.

Serüvenimize 'gönüllü emeğini' veren herkese kucacağımızdan taştan teşekkürleri gönderiyoruz.

Sinem Bayraktar

Genel Yayın Yönetmeni

Dosya

GURBETE ÇALIŞMAYA GÖÇENLER

- 30 Kimler, neden geliyor?
- 34 Türkiye'den Gurbete Çalışmaya Gidenler
- 38 Azerbaycan'dan Şanlıurfa'ya
AT BAKICILIĞI
- 42 Neden göç ediyoruz?
- 48 Belgesiz Göçmen İşçiler

6

Dünyanın en büyük
işçi kooperatifi

MONDRAGON
KOOPERATİFİ

HEEEY;
“... GİTME, DUR” !

14

Bu Sayıda

Yıl 2 / Sayı 5 / Ocak - Şubat - Mart 2016

Kapak Fotoğrafı: Kemal Vural Tarlan, 2015

20

BİZİM AKLIMIZ FİKRİMİZ
VATANIMIZDA!

70

28

54

43 YIL İSVİÇRE
"...mecburduk
çalışmaya..."

Sosyal Kalkınmayı
Destekleyenler

DOĞA KORUMA MERKEZİ
HÜMANİST BÜRO
SRM DANIŞMANLIK
BAYRAKTAR CON.
TAYFA KİTABEVİ

58

Doğaya Adanmış Hayat;
TANSU GÜRPINAR

Dünyanın en büyük
işçi kooperatifi

MONDRAGON KOOPERATİFİ

Hazırlayan: İlgin Su Çatalkaya
Katkı Veren: Kurtuluş Karaşın

Mondragon, İspanya'nın kuzeyindeki Bask Bölgesinde yer alan küçük bir kasabadır.

Bugün sadece sanayide değil aynı zamanda finans, perakendecilik-dağıtım ve iş geliştirme-eğitim sektörlerinde de faaliyet gösteren Mondragon Kooperatifi, hem kapitalist sistem içinde süregelmış şirket ve fabrika yönetme geleneklerine hem de ekonomik büyüme modellerine önemli bir alternatif sunması nedeniyle yakından incelenmeli, anlaşılmalı ve örnek alınmalıdır. Terry Mollner* tarafından kapitalizm ve sosyalizmin ötesinde, üçüncü bir yol olarak adlandırılan bu model; yoksulluğu sona erdiren ve toplumdaki hiçbir bireyin refahını azaltmaksızın, bireye yeni iş olanakları yaratan ve bu işi zoraki değil, gönüllü olarak benimsetme önceliğini hedef alan bir yaklaşımdır.

Mondragon Kooperatifi'nin kuruluşu 1950'li yıllara uzanıyor. Kooperatifin adını aldığı Mondragon, İspanya'nın kuzeyindeki Bask Bölgesinde yer alan küçük bir kasaba. O dönemde tüm Bask Bölgesi gibi Mondragon da sosyo ekonomik olarak geri kalmış durumdadır. Birçok kaynak bu durumun sebebini İspanyol İç Savaşı'ndan itibaren Diktatör Franco yönetimi ile Bask Bölgesi'nin düştüğü ayrılığa bağlamaktadır. Bu nedenle iç savaştan sonra muhalif Bask Bölgesi'ne kamu hizmetleri yeterince götürülemediği. Yoksulluk ve getirdiği diğer sorunlarla mücadele eden halkın kaderi, 40'lı yıllarda bir Cizvit papazının Mondragon'a yerleşmesi ile değişecektir.

1941'de Mondragon'a dini hizmetler için gelen papaz Jose Maria Arizmendiarieta, eğitim konu-

sunu bölge için hayati görüyordu. Devletin imkânları ile bölgede bir gelişme sağlamayacağını farkındaydı ve 1943 yılında bölge halkının yardımlarıyla bir teknik okul kurdu. Günümüzdeki kooperatifin temellerini atan bu teknik okulda yetişen öğrenciler başka yerel üreticiler için çalıştılar. Aralarından seçilen yetenekli beş öğrenci mühendislik eğitimi için büyük şehirlere gönderildi. Mondragon'a geri dönen bu beş öğrenci Arizmendiarieta ile beraber 1956'da 24 işçinin katılımıyla meydana gelen ULGOR Kooperatifi (bugünkü adıyla Fagor Elettrodomesticos)'ni kurdu. ULGOR'un ilk işi soba ve parafin ısıtıcılar üretmektir. Birkaç yıl içinde inanılmaz gelişme gösteren kooperatif sadece işçi sayısını ve cirosunu arttırmakla kalmadı, faaliyet gösterdiği iş kollarında da çeşitlenmeyi başardı. Halen koope-

*Mollner'in başkanı olduğu Enstitü (Trusteeship Institute), Amerikan şirketlerine, Mondragon modeli ile ilgili dönüşünler üzerine danışmanlık hizmetleri vermektedir.

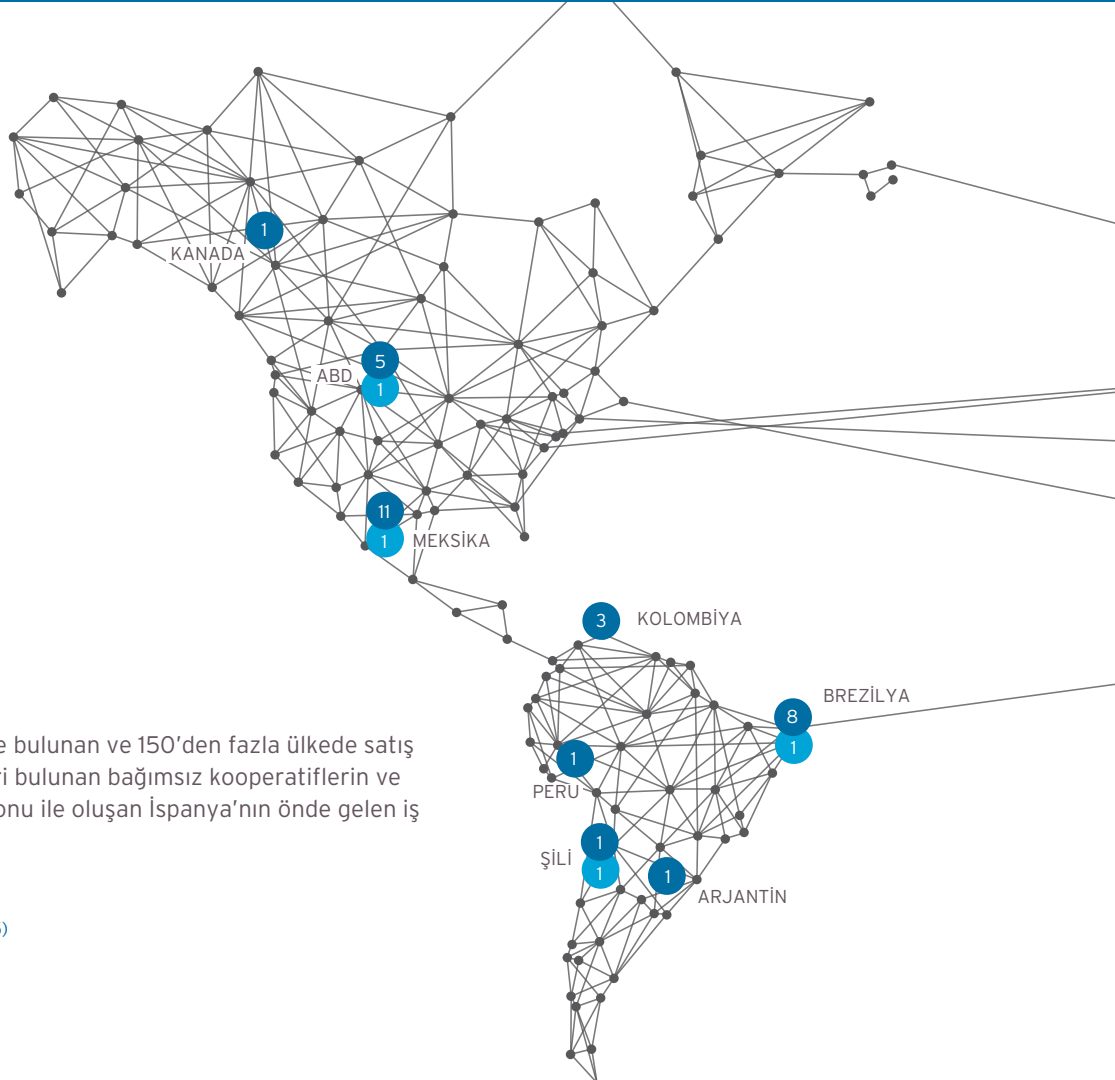
ratifin bankası olarak çalışan “Caja Laboral Popular” (Emekçi Halkın Bankası), kuruluşun üç yıl sonra, 1966’da kooperatifin sosyal güvenlik ve sigorta işlerini yürüten Lagun Aro kuruldu. 1969 yılında Bask Ülkesindeki küçük dükkânların birleştirilmesiyle kurulan Eroski ile beraber kooperatif, perakendecilik-dağıtım sektöründe de kendine yer edindi ve ilk ihracatlarını bu dönemde gerçekleştirdi. Kooperatifin 1960’lardaki atılımı, kuruluş içi yönetim sistemi ve kendi işlerinin sahibi olarak

çalışan işçilerin motivasyonu ile yakından ilgili. Ayrıca kooperatifin büyümesi İspanya’nın aynı dönemde izlediği kalkınma ve büyüme odaklı politikalarla da örtüşmekte. Bu dönem, Franco rejiminin görece zayıflamaya başladığı ve idari kadrolarda göreve gelen teknokratların ağırlıklarının hissedildiği dönemdir.

Genel kurul kararıyla Mondragon adını alan kooperatif, büyümesini arada duraksamalar olsa da genel olarak aksatmadan günümüze kadar

sürdürmüştür. 2016 yılı itibarıyla kooperatifin faaliyet gösterdiği alanlara (sanayi, finans, perakendecilik-dağıtım ve eğitim-bilişim) yayılmış toplam 289 kooperatif ve 75 bin civarında çalışan bulunmaktadır. Çalışanların büyük bir bölümü üye işçi statüsünde, yani kooperatife katılım payı ile dâhil olarak kendi işinin sahipliğini elde etmiş işçiler ve idari işlerde çalışanlardır. Bünyesinde 15 Ar-Ge merkezi ve bir de üniversite (Mondragon Üniversitesi) barındıran kooperatifin 2015

Mondragon Kooperatifi sanayi, finans, perakende ve bilgi

Mondragon, 41 ülkede bulunan ve 150’den fazla ülkede satış yapan üretim şubeleri bulunan bağımsız kooperatiflerin ve firmaların entegrasyonu ile oluşan İspanya’nın önde gelen iş gruplarından.

- ÜRETİM TESİSLERİ (125)
- ŞİRKET OFİSLERİ (9)

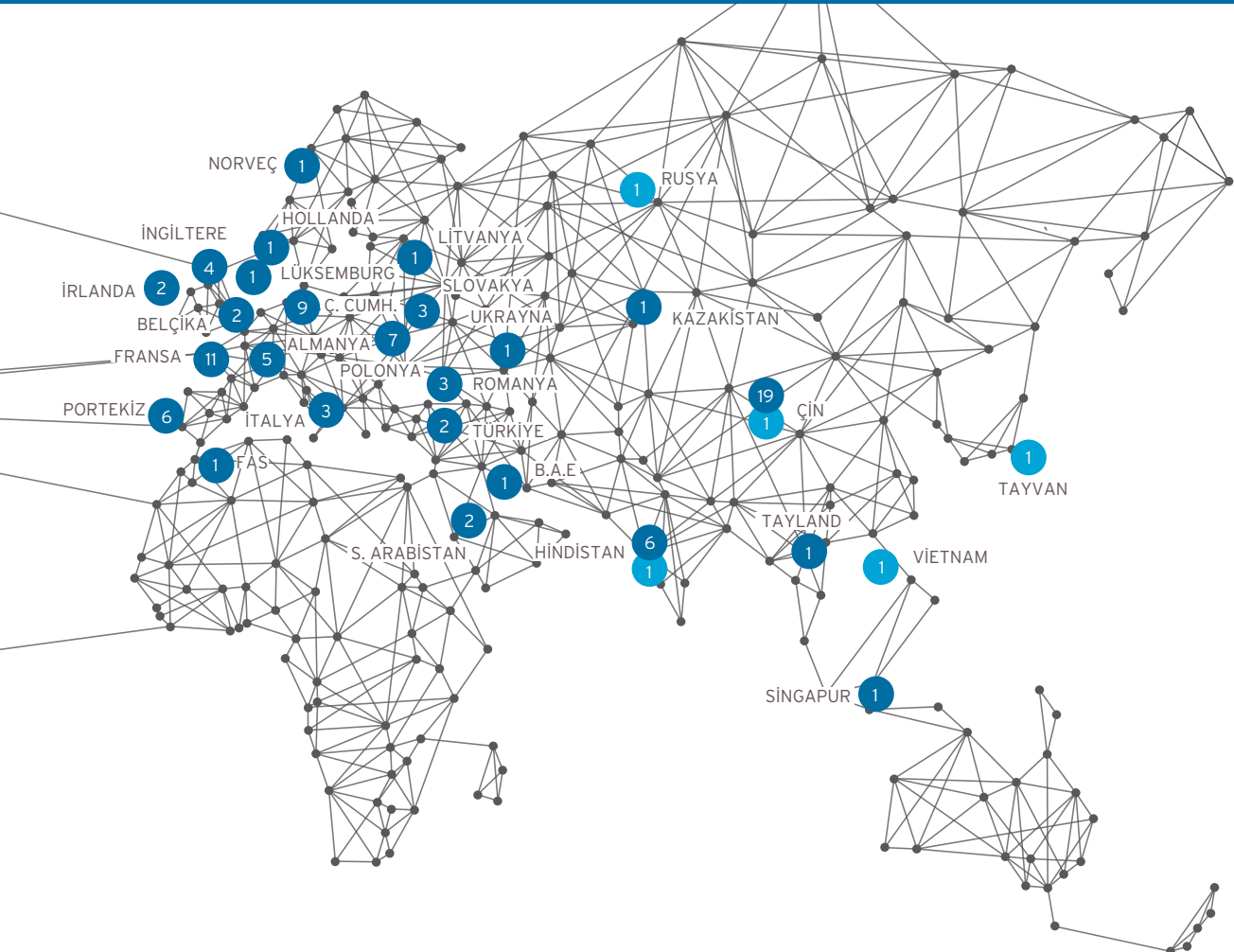
yılında tüm iş kollarından elde ettiği toplam gelir 11.871 Milyon Euro'dur. İspanya'nın onuncu en büyük şirketi konumuna gelen Mondragon Kooperatifi, 1989'da Meksika'da kurulan fabrikası ile üretim/çalışma alanı olarak İspanya dışında da faaliyete başlamıştır. Beş kıtaya yayılmış olan kooperatifiin yurtdışında çok sayıda fabrikası da bulunmaktadır. Türkiye'de Gebze'deki entegre mutfak ve çamaşırhane sistemleri üreten fabrika bunlardan biridir.

Mondragon Kooperatifi model olarak eşsiz bir başarının sahibi olmuştur. İngiltere, İskoçya, Amerika gibi ülkelerde benzer modellerin gelişmesi ile uluslararası bir üne kavuşan Kooperatifiin yönetim ve organizasyon yapısı şu şekilde işlenmektedir;

İşçiler kooperatifte pay sahibi olmak yani "üye işçi" konumuna gelmek istiyorlarsa bir katılım ücreti ödemek durumundalar. Bu ücreti ödedikten sonra da her ay maaşlarından belli

bir aidat veriyorlar. Katılım ücretleri ve aidatlar kooperatifiin sosyal işleri, ar-ge/inovasyon faaliyetleri ve çalışan eğitimlerine aktarılıyor. Aynı şekilde kooperatifiin toplam net karının %30'u da bu işler için kullanılmak üzere ayrılıyor. Üye işçilerin yanı sıra sözleşmeli işçiler de var. Onlardan herhangi bir aidat alınmıyor. Kooperatifiin her basamağında karar alma yetkisi üye işçilere ait. Her üye işçinin/ çalışanının bir oy hakkı var, fakat sözleşmeli işçilerin/ çalışanların oy hakları yok. Mondragon

sektörlerinde dünya çapında satış ve üretim varlığı

İş güvencesi bakımından da Mondragon Kooperatifi'nin üye işçileri son derece avantajlı durumda. Çalıştıkları kooperatif kapandığı durumda diğer kooperatiflerde çalışabiliyor veya erken emeklilik imkânlarından yararlanabiliyorlar.

Kooperatifi'nin yurtdışındaki fabrikalarında çalışan yabancı işçilerin de karar alma süreçlerinde herhangi bir hakkı ve fonksiyonu bulunmuyor. Üye işçiler yöneticilerini kendi aralarından seçiyor, yönetici pozisyonlarına dışarıdan uygun gördükleri profesyonel kişileri getirebiliyor veya onları görevlerinden alabiliyor. En üst düzeyde çalışan yönetici, yani kooperatifin başındaki kişi, en az ücretle çalışan işçinin maaşının en fazla 6 katını maaş olarak alabiliyor ve bu orana da yine üye işçiler karar veriyor. İspanya'daki diğer şirketlerin en üst düzey yöneticileri en az maaşlı çalışanın 108 katı kadar maaş alabilirken (bu sayı ABD'de 400 katına kadar çıkabiliyor) kooperatif içi gelir uçurumlarının olabildiğince azaltılmaya çalışılması çok değerli. Tazminatlar için de benzer bir azami oran uygulaması var. İş güvencesi bakımından da Mondragon Kooperatifi'nin üye işçileri son derece avantajlı durumda. Çalıştıkları kooperatif kapandığı durumda diğer kooperatiflerde çalışabiliyor veya erken emeklilik imkânlarından yararlanabiliyorlar. Aynı durum malesef sözleşmeli işçiler ve çalışanlar için geçerli değil. Sözleşmeli işçiler katılım koşullarını sağlayabilirlerse

kooperatif üyesi olabiliyorlar. Yurtdışı tesislerde çalışan yabancı işçiler için bu olanak söz konusu değil.

Kooperatifin organizasyon yapısı, ana kooperatif ve onu oluşturan kooperatiflerin bünyesinde bulunan karar alma ve yürütme organlarından oluşmakta. Her bir kooperatifte genel kurul, yönetim konseyi, sosyal konsey, izleme komisyonu ve yürütme konseyi mevcut. Kararlar genel kurulda alınıyor ve kooperatifin iç yönetimi yönetim konseyinin yetkisinde. Sosyal konsey, kooperatifin tüm üyelerini yönetim organları nezdinde temsil eden bir danışma kurulu. İzleme komisyonu, kooperatifi mali ve idari yönden denetlerken, yürütme konseyi genel kurulda alınan kararları uygulamaktan sorumludur. Ana kooperatifte de bunlara benzer işleri tüm kooperatif boyutunda yürüten organlar bulunmakta. Alt kooperatiflerden farklı olarak, ana kooperatifin en büyük iş kolu olan sanayi sektörü için bir sanayi konseyi ve aynı sektörde çalışan alt kooperatifler arası koordinasyonu sağlamak için kurulmuş bir yönetim ünitesi mevcut. Yönetim ve karar alma süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik son derece önemli.

11.875
TOPLAM GELİR
(milyon €)

289
KOOPERATİF

74.117
ÇALIŞAN

15
TEKNOLOJİ MERKEZİ

Kuruluş amacı
sürekli ve
sürdürülebilir
ekonomik ve sos-
yal gelişme için
sermaye birikimi
sağlamak olan

Kooperatifin 10 temel ilkesi

Kooperatif tüm belgelere açık erişim imkânı sunuyor.

Kooperatifin organizasyon ve yönetim anlayışı, kuruluş amaçlarını ve ilkelerini büyük oranda yansıtmaktadır. Kuruluş amacı sürekli ve sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişme için sermaye birikimi sağlamak olan Kooperatifin 10 temel ilkesi şu şekilde sıralanmakta: açık üyelik, demokratik organizasyon, emeğin egemenliği, sermayenin bir araç olarak görülmesi ve ikinci derecede önemli olması, yönetimde katılımcılık, adil ücret, kooperatifler arası işbirliği, sosyal dönüşüm, evrensellik ve eğitim. Mondragon Kooperatifinde işyeri demokrasisi, katılımcılık gibi karar alma mekanizmaları sadece üye işçiler için geçerli olsa da, çalışanları doğrudan dâhil oldukları için iş motivasyonu ve verimliliği iyi durumdadır. Bu sonuca etki eden bir diğer faktör ise kooperatif içi adil gelir bölüşümü ve gelir uçurumunun ihmal edilebilir boyutlarda olmasıdır. Kooperatifin tarihsel olarak üzerine kurulduğu temel ilkeler olan eğitim ve beşeri sermayenin geliştirilmesi sürekli ve sürdürülebilir gelişimin en büyük dinamiğidir. Söz konusu dinamik, sosyal dönüşümü ve sürdürülebilir kalkınmayı da beraberinde getirmektedir. Bask bölgesi bugün

İspanya içinde işsizliğin en az olduğu bölge olmasının, Mondragon Kooperatifinin bölgede yarattığı itici güç etkisinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ayrıca ana kooperatif bünyesindeki hiçbir kuruluş üretim süreçlerinde çevreye zarar vermiyor ve çevreye zararlı bir ürün üretmiyor. Yurtdışı fabrikalar için de geçerli olan bu kuralla Mondragon Kooperatif günümüz üretim süreçlerinde çok önemli bir rol üstleniyor ve örnek davranış sergiliyor. 2008 ekonomik krizinden en az hasarla çıkan İspanyol şirketlerinin arasında Mondragon Kooperatifinin yer alması da tüm bu bileşenlerin sonucu.

Mondragon Kooperatif, kolektif bir mülkiyet anlayışıyla çalışsa da, kooperatifin piyasa koşullarına uygun hareket ettiği, kapitalist sistemin yarattığı rekabet ortamı içinde ve dolayısıyla kapitalist mantıkla faaliyet gösterdiği ve bu nedenle kimi çelişkiler içerdiği eleştirilerine de maruz kaldığını görüyoruz. Bu eleştirilerden en çok tartışılanı ise; üye işçiler karşısında sözleşmeli ve yabancı işçilerin pozisyonu. Üye olmayan/olamayan işçiler, bir kriz sürecinde ilk olarak gözden çıkarılanlar oluyor ve üye işçilerin yararlandırıldığı iş değiştirme veya erken emeklilik imkânlarından faydalanamıyorlar. Kooperatife üye olmak için

- 1 açık üyelik,
- 2 demokratik organizasyon,
- 3 emeğin egemenliği,
- 4 sermayenin bir araç olarak görülmesi ve ikinci derecede önemli olması,
- 5 yönetimde katılımcılık,
- 6 adil ücret,
- 7 kooperatifler arası işbirliği,
- 8 sosyal dönüşüm,
- 9 evrensellik
- 10 eğitim

13.000 Euro civarı bir ücret ödemek gerekiyor ve işçiler bunu karşılamakta zorlanıyor. Bunun yanı sıra, Mondragon Kooperatifi işyerinde cinsiyet eşitliği ve ayrımcılığa karşı politikaları ile ünlü olsa da genelde kadın işçilerin kalifiye olmayan işlerde istihdam edildikleri, işten çıkarılma oranlarının erkek işçilere göre daha fazla olduğu biliniyor. Kısaca “işçinin işçiyi sömürmesi” kooperatife yöneltilen en ağır eleştirisi.

İşçiler arası hiyerarşi sadece üye işçi ile sözleşmeli işçi arasında değil, İspanya vatandaşı işçi ile yabancı işçi arasında da derinleşebiliyor. Kooperatif yöneticileri her fabrikadaki işçinin karar alma ve yönetim süreçlerinde söz sahibi olmak istemediğini belirtiyor. Örneğin Polonya fabrikalarındaki işçiler süreçlerde yer almak istemezken, Fransa fabrikalarındakiler bu hakkı talep ediyorlar. Yöneticiler bunu kültürel farklılıklara bağlıyor fakat aşılabilir bir sorun olarak görmüyorlar. Önümüzdeki on yılda dünyada yaygınlaşmaya devam etmek, dünya da kooperatifçiliği yaygınlaştırmak

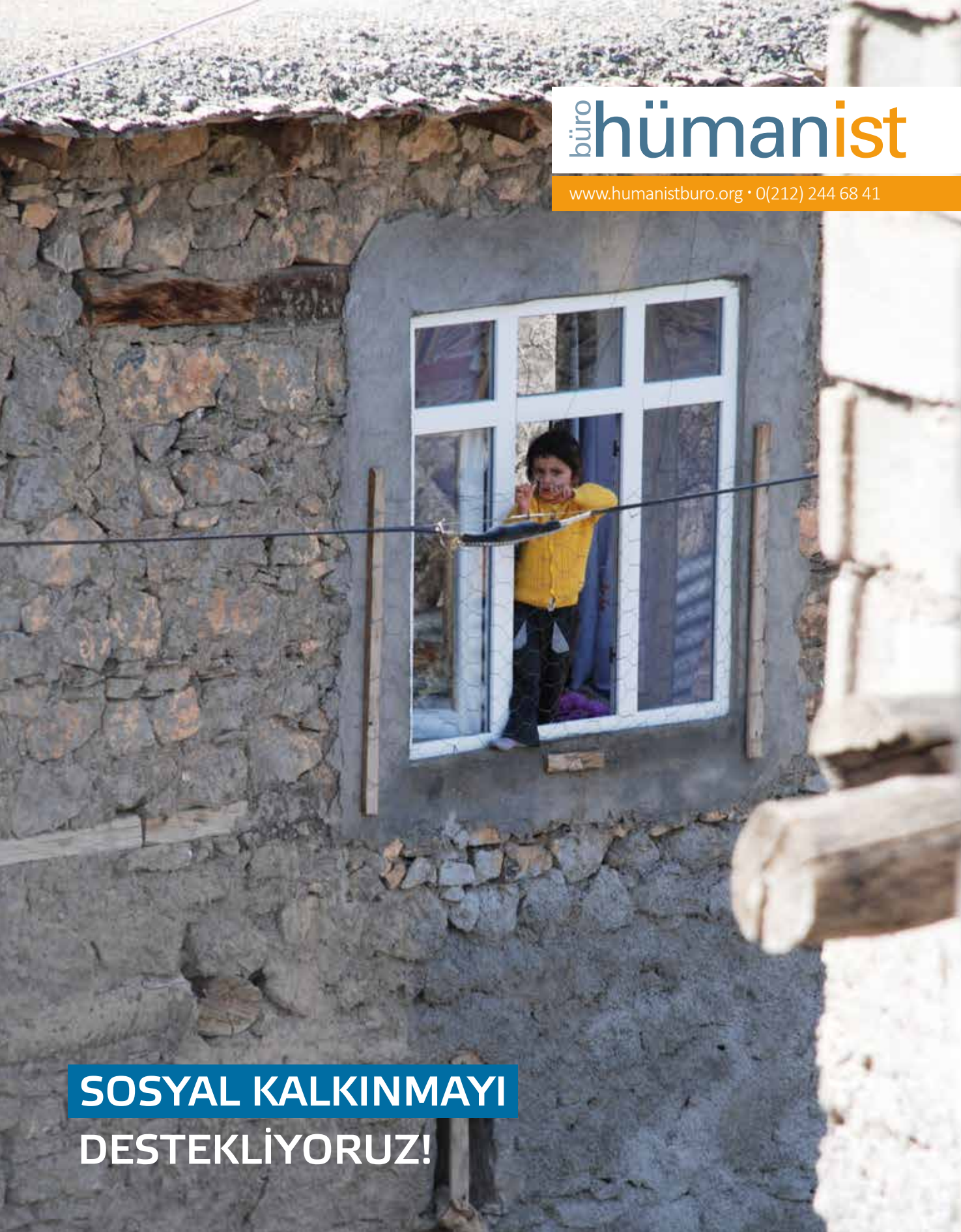
ve katılımcılığı kooperatifin yurtdışı ayağına da yaymak kooperatifin hedefleri arasında. 2009'da ABD'de faaliyet gösteren metal işçileri kooperatifi United Steelworkers ile ABD'de kooperatifçiliğin gelişmesi üzerine yaptıkları anlaşma bu bağlamda son derece umut verici.

Tüm bu eleştirilerin aksine, Mondragon Kooperatifi'ni kapitalizmden aşamalı olarak kurtulma yolu olarak görenler, hatta sosyalizme geçişin erken uygulamaları olduğu şeklinde değerlendirenler de var.

Sonuç itibarıyla Mondragon Kooperatifi önemli bir başarı öyküsü. Şüphesiz, kooperatif bir işçi ve iş cenneti değil ama mevcut sistem içinde sürdürülebilecek en insanlı üretim sistemi yönetim biçimi gibi görünüyor. Acımasız rekabetin hakim olduğu kapitalist dünyada insanı ve insan emeğini merkeze koyarak sürdürülebilir çevre ve kalkınma anlayışı çerçevesinde piyasa koşullarının izin verdiği hareket etmeye ve üretmeye çalışan Mondragon Kooperatifi bir alternatif ve bir realite olarak önümüzde duruyor.

Kaynakça

- <http://www.mondragon-corporation.com/eng/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Mondragon_Corporation
- <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/jun/24/alternative-capitalism-mondragon>
- [http://cog.kent.edu/lib/MathewsMondragon_\(COG\)_g.htm](http://cog.kent.edu/lib/MathewsMondragon_(COG)_g.htm)
- <http://www.globaldialoguecenter.com/JoelBarker-Mondragon-article.pdf>
- <http://www.cicopa.coop/The-Mondragon-Corporation-of-the.html>
- <http://unhealthyworkblog.blogspot.com.tr/2012/12/the-mondragon-corporation-alternative.html>
- <http://unhealthyworkblog.blogspot.com.tr/2012/12/the-mondragon-corporation.html>
- <http://unhealthyworkblog.blogspot.com.tr/2013/01/the-mondragon-corporation-criticisms.html>
- http://www.alternet.org/story/155998/democracy_in_the_workplace_spain's_mondragon_corporation_shows_us_an_alternative_to_capitalism
- <http://www.managementexchange.com/story/mondragon-cooperative-experience-humanity-work>
- <http://www.geo.coop/node/660>
- <http://wedreambusiness.org/Mondragon-Corporation.html>
- <http://www.yesmagazine.org/new-economy/mondragon-and-the-system-problem>
- <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/07/mondragon-spains-giant-cooperative>
- <https://systemicdisorder.wordpress.com/2013/11/13/capitalism-limits-cooperation/>
- <http://www.shareable.net/blog/mondragon-corporation-a-manufacturer-of-equality>
- <http://towardfreedom.com/35-archives/labor/3950-what-s-next-for-the-world-s-largest-federation-of-worker-owned-co-ops>
- <http://bianet.org/bianet/ekonomi/40176-mondragon-buraya-yumruk-havaya>
- <http://cerideimulkiye.com/?p=37697>
- <http://www.habitat.org.tr/calisma/79-ismekdunyasi/202-mondragon-isci-uretim-kooperatifleri.html>
- Makale: Seda-İrizarry, Ian J. , Crisis, Class and Cooperatives: Some Comments on the United Steelworkers-Mondragon Alliance, Rethinking Marxism, Volume:23/3 (July 2011)

A young child with dark hair, wearing a bright yellow long-sleeved shirt and dark pants, is looking out from a white-framed window. The window is set into a wall made of rough, grey stone. The child's hands are near their face. A black wire runs horizontally across the foreground, partially obscuring the view. The background shows more of the stone wall and a glimpse of the sky.

büro **hümanist**

www.humanistburo.org • 0(212) 244 68 41

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

HEEEY; “... GİTME, DUR” !

Doğru söyleyin; bu başlık size ne anımsattı; Haldun Taner’in, kimi düz yazılarından oluşan “Çok Güzelsin, Gitme Dur” başlıklı güldestesini değil mi? Anlamadım; henüz okumadınız mı yoksa? Okumadıysanız eğer, “dehşetle” okumanızı öneriyorum. Taner, 5 Mart 1978 tarihinde Milliyet’teki pazarlık değinilerinden birisinde Goethe’nin Faust’a söylediği “Çok güzelsin, gitme dur!” sözünü yazısına ve kitabına başlık yapmıştı; bana her zaman çok anlamlı gelmiştir. Bu denli anlamlı bulduğuma göre, kısaca da olsa anımsatmam gerekiyor sanırım; anımsatacağım ama Taner’in sözleriyle:

“Mephisto ile bahse tutuşan Faust şeytanın bütün tuzaklarına karşı koymayı bilmiştir. Sırasıyla bilimin, şehvetin, güzelliği, egemenliğin verebileceği zevkleri ölçsüz bir şekilde tatmış ama hiç birine ‘Çok güzelsin, gitme dur’ demekte direnmiş olan Faust, yaşamının sonunda, oluşmasının son doruğunda, insan sevgisinde karar kılmıştır. Bireysel mutlulukların sırt çevirmesine karşın, özverici mutluluk karşısında kendini tatmin eden biricik mutluluğu bulup, ‘Çok güzelsin, gitme dur’ diye haykırmaktan kendini alamamıştır.”⁽¹⁾

Daha açık bir söyleyişle; Faust, Şeytanın (Mephisto) beklediği sözü, ancak toplumsal yararı olan bir çabaya girdiğinde geçip giden zaman için; “çok güzelsin, gitme dur” sözünü söyler^(*). Şeytan tarafından yönlendirilen Faust, giderek benliğini yitirmiş; tükenme aşamasına gelmiştir. Ancak tam da bu aşamada, dolaylı yoldan olsa da şeytana, deyim yerindeyse, pabucunu ters giydirmesini bilmiştir.

“Fikrimin İnce Gülü”nde ne anlatılıyordu?

Hayır hayır; Muallim İsmail Hakkı Beyin bestelediği Acemkürdi şarkıdan; hani “Fikrimin ince gülü/Kalbimin şen bülbülü/O gün ki gördüm seni/Yaktın ah yaktın beni/Gördüğüm günden beri/Olmuşum inan deli...” sözlerini çoğu kişinin bildiği şarkıdan söz etmeyeceğim. Bu kez Adalet Ağaoğlu’nun 1976 yılında yayımlanan “Fikrimin İnce Gülü” başlıklı ünlü romanından Tunç Okan tarafından sinemaya uyarlanan, 1992 yılında da gösterime giren filme kısaca değineceğim. Anımsanacaktır sanırım: Romanda/filmde, Eskişehir’in Ballıhisar Köyünden Almanya’ya işçileşmeye giden, bu amaçla en yakın bir arkadaşını bile “satan”; orada çöpçülük yaparak kazandıklarıyla aldığı “bal rengi” Mercedes marka otomobiliyle yurda dönmeye çalışan Bayram’ın yolculuk serüveni anlatılıyor. Ancak, Bayram eski,

köyündeki Bayram değildir artık. Nasıl bir Bayram’a dönüştüğünü ise Ziya Özkoç, şu sözlerle açıklıyor⁽²⁾:

“Bayram’ın insanî özelliklerini kademeli bir biçimde yitirmesinin de tarihi olan araba sahibi olma süreci, benliğini o denli etkisi altına almıştır ki, o, kendisini bu yoldan ayıracak olan her engeli, en gaddar biçimde etkisizleştirmekte tereddüt etmez. En yakın akrabalarını, kendisini seven kızı, kendisine büyük emek vermiş kimseleri, iş arkadaşlarını, işverenini, askerlik arkadaşını vs. bu hedef uğrunda bir bir harcar. Ancak Mercedes’e kavuştuğunda, çevresinde bu ‘başarı’sını takdir edecek ya da kendisine itibar edecek tek kişi kalmamıştır.”

Tek sözcükle söylersem; Bayram değişmiştir; başka bir söyleyişle de tükenmiştir; bilgiççe bir söylemle, kendisine bile yabancılaşmıştır.

Peki, “Güneşli Pazartesiler” filmini gördünüz mü?

Sıkılmadıysanız, bu kez, Fernando L. Aranao’nın yönettiği İtalyan, Fransız ve İspanyol ortak yapımı “Güneşli Pazartesiler” başlıklı filmde geçenleri anımsatacağım: 2003 yılında gösterime giren bu filmi, özelleştirme tartışmalarını izlerken hep anımsamış; fırsat bulduğumda da anımsatmaya çalışmışımdır. İzleyen bilir: Filmde, İspanya’nın bir liman kentinde

^(*) Bu söz konuyla ilgili çeşitli belgelerde; “Dur geçme, çok güzelsin” ya da “Dur ey zaman, ne güzelsin”, “Dur biraz, çok güzelsin” vb biçiminde de Türkçeleştirilmiştir.

çalıştıkları tersanenin özelleştirilmesinden sonra işlerinden olan birkaç işçinin günlük yaşantıları sergilenmiştir. Filmin ana konusu, sözcüğün tam anlamıyla, insanın tükenmişlik öyküsüdür bence. Başka türlü söylersem; filmde, söz konusu süreçte “özelleştirilemeyen” ama tükenen insanların yaşam öyküleri anlatılmıştır.

“Ne alaka” mı diyorsunuz?

Diyorsanız eğer, pek de haksız sayılmazsınız doğrusu: Öyle ya; birbirleriyle ilgisiz üç kurgusal anlatıyı aynı bağlamda anımsatıyorum. Ama, gerçekten de ilgisiz mi acaba? Değil bence; deyim yerindeyse, “bal gibi” ilgili! Üç kurgunun da odağında insanın farklı nedenlerle de

olsa tükenmişlikleri var. Sonra; üç anlatıda da başkişi konumundaki insanlara bir “haller olmuştur”. İnsan değişir; bunda şaşılacak bir yan yok kuşkusuz; üstelik koşullar değişmesini zorunlu da kılabilir. Sorunun göreceli olarak daha önemli boyutu, değişimin olup olmadığı değil, hangi doğrultuda olduğu; kişiye, yakınındakilere, ilişkilerine, değer yargılarına neler getirdiğidir. Açık ki, örneklediğim üç anlatıda başkişi konumundaki insanların geçirdikleri değişimler, en azından şimdilerdeki egemen değer yargıları yönünden olumlanabilecek gibi değildir. Bence göçler de, böylesi değişimlere; daha da önemlisi, tükenişlere neden olabiliyor; nasıl olmasın ki... Göçler de; insanın benliğini yitirmesine, aşk-

ların bitmesine, onmaz bireysel ve toplumsal acılara, kültürel değişimlere, yabancılaşmalara, dostlukların yıkılmasına, unutuşlara, yalnızlıklara yol açabiliyor.

Öte yandan; bu değişimler, tükenişler, sözelimi, Franz Kafka’nın ünlü romanı “Dönüşüm”deki Gregor Samsa’nın bir gecede dev bir böceğe dönüşmesi gibi olmuyor kuşkusuz; kısa ya da uzun sürebilecek bir süreçte gerçekleşiyor. Öyle ki, değişen, tükenen bile bu sürecin ayırtına ya hiç varamıyor ya da çok geç varabiliyor; varabildiğindeyse, çoğu kişi için iş işten geçmiş oluyor; geriye bir tutam hüznün kalıyor.

Böyle düşündüğüm içindir ki, övünç kaynağı eleştirmenimiz Fethi

Naci'nin -toprağı bol olsun!- bir kitabının adındaki "İnsan Tükenmez" tezine katılamıyorum. Göç edenlerin çoğu tükenmekten kaçınmıyor ne yazık ki. Herkes Faust değil ki, gücünün son kertesine değin direnebilsin. Ancak, günümüzde bu gereğin yerine getirilebilmesi artık o denli zor ki... Nedenler çeşitlenmiş; üstelik de "tatlandırılarak" albenisi artırılmış; "sindirilmesi" kolaylaştırılmıştır.

Gurbet mi, göç mü?

Bilirsiniz; Anadolu, uluslar, toplumlar, topluluklar, aileler, dahası, bireyler için de bir tür "yolgeçen hanı" işlevini görmüştür. Başka bir söyleyişle; dinsel, siyasal, ekonomik, toplumsal, bireysel nedenlerle sürekli olarak göçmüştür Anadolu insanı. Bilmem katılır mısınız; yurtaşlarımızın özellikle yaz aylarında yaptıkları göçlerin de ("memleket", deniz, köy, yayla) bir yönüyle bu geleneğin günümüze yansımaların birisi olduğunu düşünüyorum. Şimdilerde göçlerin hem nedenlerinin hem niceliğinin hem de ülkelerarası yönelimleri değişti kuşkusuz. Öyle ki, yakın zamanlara değin ayırtına bile pek varılmayan ekolojik nedenli göçlerin de yaygınlaşması gündeme gelmiştir. Peki; konuyla ilgili kişi ve kuruluşlar, bu sürecin daha çok hangi boyutuyla ilgileniyor sizce? İzninizle ben söyleyeyim; göçlerin nedenleri, sayıları, mekânsal değişiklikleri vb boyutlarıyla... Yeterli olabilir mi; hayır, bence olmaz! Köroğlu'nun ünlü sözünü anımsarsınız sanırım: "Tüfek icat olundu, mertlik bozuldu!" Bence, pek "akademik" bulduğum göç söyleminin yerleşip yaygınlaşmasına koşut olarak çok daha insancıl olan "gurbet"

söylemi giderek gündemden çıktı. Kuşkusuz göçler, "gurbetlik hallerinin" de üreticisidir. Bu nedenle birbirinden ayrı olgularmışçasına ele alınması doğru olmayacaktır. Doğru olmayacaktır ama çoğunlukla öyle alındığını düşünüyorum; dahası, "gurbetlik hallerinin", göçlerin kaçınılmaz sonuçlarından birisi olduğu göz ardı edilebiliyor. Bence böylesi yaklaşımlar sorunludur: Sözgelimi; sorgulamaları aşklardan, öfkelerden, acılardan, hüznlerden ve sevinçlerden yoksun kılıyor; dolayısıyla da göçlerin göç edenlerde yol açtığı tükenişlerin gerektiğince sorgulanmasını ikincilleştiriyor. Sözgelimi; "Akça Kızlar Göç Eyledi Yurdundan" başlığı verilen şiirinde;

"Akça kızlar göç eyledi yurdundan,
Koç yiğitler deli oldu derdinden.
..."

ya da "Gönül gurbet ele varma/Ya gelinir ya gelinmez", "Gurbet ilde kıymatımız/Ya bilinir ya bilinmez", "Sunam gurbet ilin kahır/Ya çekilir ya çekilmez" diyen Karacaoğlu'nun yahut

"Bir Yiğit Gurbete Düşse
Gör Başına Neler Gelir
Sılası Fikrine Düşse
Yaş Gözüne Dolar Gelir
..."

Erzincanlı (Tercan) Aşık Davut Suları'nın duyarlılığını böylesi "göççü" sorgulamalarda, söylemlerde

bulabilir misiniz? Oysa “gurbetlik halleri” de gerektiğinde katılabilse “göççü” sorgulamalar, söylemler nasıl da insancillaşacak... Üstelik, yalnızca insancillaşmayacak, sorgulamalardaki olası eksikleri de en aza indirilebilecek. Neden mi; çok açık: Bilmem katılır mısınız; Korkut Boratav’ın aşağıdaki önermesinin bu alanda da yol açıcı olabileceğini düşünüyorum³:

“Sözlü tarihten, edebiyattan veya basından kaynaklanan ve pek de el sürülmemiş geniş bir alan toplumsal tarih araştırmacılarını beklemektedir... Sınıf terminolojisini kullanmayı seven çok sayıda toplumsal bilimcinin halk sınıflarından gelen edebiyatçılarımızın ürünleriyle ilgilenmemeleri ne büyük ayıptır. Sayısı hiç de az olmayan bu yapıtların bir bölümü benim için Türkiye köylü ve işçi sınıflarının tarihi, günlük mücadeleleri üzerinde kimi akademik çalışmadan daha değerli malzeme taşımaktadır.”

Ne ki, düşünmesine düşünüyorum da, bu yönden pek umutlu olamıyorum doğrusu. Sözgelimi; hem göç edenlerde hem de göç edilen

yerlerdeki toplumsal, kültürel, siyasal yaşamda ve tüm bunların yanı sıra bireylerin ruhsal ve düşüncel yapısında köklü değişikliklere yol açan bu süreç araştırmalara, şiirlere, romanlara, filmlere gerektiğinde konu olmuyor artık. Oysa sözgelimi; 1950’lilerde köylerden kentlere; 1960’lı yıllarda ise yurt dışına “işçilik göçleri” yoğunlaştığında yazın ve araştırma dünyası göç konulu değinilerden, tartışmalardan geçilmezdi. Şimdilerde göçler hem niceliksel hem de nedensel yönden yeni boyutlar kazandı ama ağlamaklı haberlerin, acı verici görüntülerin dışında pek az tartışmaya konu olabiliyor. Tamam, insanlar şimdilerde çoğunlukla açlık, güvenlik, siyasal vb çok daha yakıcı olduğu düşünülen sorunlar nedeniyle göç ediyor. Öyle de olsa, göç edenler insan; “insanlık halleri” olan insan!

Tam da bu bağlamda aklıma ne geliyor, biliyor musunuz; bu alanlarda uğraş verenler de bir tür tükeniş yaşıyor olmasın sakın? Olmaz olmaz demeyin bence; olur...

Yine de, “...sol memenin altındaki cevahiri” karartmamak gerekiyor!

Biliyor musunuz; nedeni, sayısı, yönelimi ne olursa olsun göçlerin, yalnızca “göç” olarak ele alınması-na, “gurbetlik hallerinin” tartışma konusu bile yapılmamasına katlanamıyorum artık, ama, umudumu yitirmiyorum. Yazar, ozan Murathan Mungan’ın, “Göç Yolları” başlıklı şiiri aklıma geliyor çünkü:

*“Söyleyin dağlara rüzgara
Yurdundan sürgün çocuklara
Düşmesin kimse yalınlığa
Geçit vardır yarınlara
Göç yolları
Göründü bize
Görünür elbet
Göç yolları
Bir gün gelir
Döner tersine
Dönülür elbet
En büyük silah umut etmek
Yadigar kalsın size
Yolverin kanatlı atlara
Sürgünden dönen çocuklara
Ateşler yakın doruklarda
Geçit vardır yarınlara
Dağılsak da göç yollarında
Yarın bizim bütün dünya”*

Hiç olmazsa umudum sürsün istiyorum.

⁽¹⁾ Haldun Taner, Çok Güzelsin, Gitme Dur, Düz Yazıları-1, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, Ankara, Sayfa 48.

⁽²⁾ Ziya Özkoç; “Bir Tunç Okan Filmi: Fikrimin İnce Gülü: Sarı Mercedes (1992)”, <http://ziyaozkoc.blogspot.com.tr/2012/11/bir-tunc-okan-filmi-fikrimin-ince-gulu.html> (Erişim 2 Ocak 2016).

⁽³⁾ Korkut BORATAV, 1980’li Yıllarda Türkiye’de Sosyal Sınıflar ve Bölüşüm, Gerçek Yayınevi, 1991, İstanbul; Sayfa 23.

Social
Risk
Management

info@srmdanismanlik.com
www.srmdanismanlik.com

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

BİZİM AKLIMIZ FİKRİMİZ VATANIMIZDA!

Hazırlayan: Tuğba Atalar / Kurtuluş Karaşın
Fotoğraflar: Kurtuluş Karaşın
Katkı Veren: Derya Uysal

Ülkelerinde yaşanan savaştan kaçarak Türkiye'ye göç eden iki milyonun üzerinde Suriyeli, barınma, işsizlik gibi pek çok temel sorunla karşı karşıya. Çoğu formal işlerden çok kayda geçmeyen, hukuki bir çerçevesi olmayan, geçici işlerde çalışmakta, birçok yasal haktan mahrum kalmakta.

Enformel sektörlerde çalışan göçmenlerin bir kısmı atık kâğıt toplama işçiliği yapıyor. Ankara şehir merkezindeki İskitler Mahallesi'nde yer alan Ata Sanayi Sitesi'nde atık kâğıt toplama işinde çalışan Suriyeli göçmenler ile yaptığımız odak grup çalışması ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların hayatta kalma mücadelesini ve çalışma hayatında yaşadıkları zorlukları ortaya koydu.

Önceleri bir sanayi sitesi olan, ancak Ostim Sanayi Sitesi açılınca dükânların taşınmasıyla atıl bir alana

dönüşen, atık kâğıt ve plastiklerin toplandığı bir yer haline gelen Ata Sanayi Sitesi'nde görüştüğümüz göçmenler Suriye'nin Rojava sınırında yer alan Mimviç, Halep ve Şam'dan gelmişler. Ailelerinin bir kısmı hala orada yaşıyor. Türkiye'ye ilk geldiklerinde Mardin ve Nizip'teki kamplara yerleşen göçmenlerin bir kısmı iş bulmak için İstanbul ve Ankara'ya gitmişler. Göçmenler, Suriye'deki savaş sonucunda birçok dükkânın kapanmasından dolayı iş bulma ve çalışma imkânı olmadığından Türkiye'ye göç ettiklerini anlatıyorlar; "Orada iş bulabilseydik

de, yine de bombalar üzerimize yağsaydı. Biz orada kalmayı tercih ederdik. Biz işsizlikten dolayı geldik.” Bu aslında Suriyelilerin ülkelerine geri dönmek istedikleri ama “savaşta kaçtıkları” yargısıyla karşılaşacakları endişesinin dile getirilişi.

Suriyelilerden biri 12 kişilik ailesi ile 4-4,5 yıl önce geldiği Ankara’nın Polatlı ilçesinde mevsimlik tarım işçisi olarak soğan işinde çalıştıklarını, ancak paralarını alamadıkları için mevsimlik tarım işinde çalışmanın güvenli olmadığını söylüyor. “Soğan işinde çalıştık ancak emeğimizin karşılığı olan 14.000 TL’nin ancak 1000 TL’sinin alabildik. Paranın geri kalanını tarım aracısına ulaşamadığımız için alamadık.” Aynı Göçmen bir buçuk yıl önce başka bir iş bulmak amacıyla İstanbul’a gittiğini ve atık kâğıt işçiliğinde çalışmaya amca çocukları aracılığıyla başladığını anlatıyor. Atık kâğıt işçiliği göçmenlerin hiç birisinin daha önce çalıştığı bir iş alanı değil. Suriye’de elektronik eşya tamiri, hırdavatçılık ve şoförlük gibi daha farklı işler yaptıklarını ve Türkiye’de çalışma izinleri olduğu takdirde bu gibi işleri yapabileceklerini söylüyorlar.

Atık kâğıt işçiliğinin çok zor bir iş olduğunu belirten göçmenler, atık kâğıt ve plastik toplamak için bazen sabahın erken saatlerinde bazen akşamüzeri işe çıkıyorlar. Atık kâğıtların toplandığı yerde, bir depoda kalıyorlar. Sabah bir şeyler atıştırıp, 7-8 gibi işe koyuluyorlar. Akşamsa en erken 10’da dönüyorlar. Yani günde en az 15 saat çalışıyorlar. Kaldıkları depoya gelene kadar hiçbir şey yemiyorlar. Çalışma saatlerinin çok uzun olduğundan yakınıyorlar; “Tüm gün çalıştıktan sonra eve döndüğümüzde vücudumuzun yorgunluktan kırılmış olduğunu hissediyoruz. Gittiğimiz yerde toplama sırasında ortalama 5 saat yürüyoruz, gidiş-gelişleri 2’şer km üzerinden hesaplarsak, gidip gelmemiz nereden baksanız 7’i buluyor.”

Buna karşılık günde 15-20 lira kazanabiliyorlar. Daha çok plastik toplamaya çalışıyorlar, çünkü plastik satışı daha fazla para ediyor. Günde 15-20 kilo plastik ve 50-60 kilo kâğıt topladıklarında ancak bu parayı alabiliyorlar; “Kâğıdın fiyatı düşük, plastik biraz daha yüksek, plastik 35 kuruş, kâğıt 15-20 kuruş civarında. Alüminyum 1 lira.”

Kazandıklarının bir kısmını ailelerine gönderen göçmenlerin diğer bir sorunu ise, onlara göre Türkiye’nin çok pahalı olması; “Burası pahalı bir yer, biz 20 lira kazanabiliyorsak, 10 lirasını zaten burada harcamak zorunda kalıyoruz. Geri kalan 10 lirayı bir kenara koyup ailemize gönderiyoruz. Tatil günleri yok, her gün kesintisiz, soğuk havalara dâhil sürekli çalışıyoruz. Ortalama ayda 600 lira ancak kazanabiliyoruz.”

Düşük ücret karşılığı çalışmanın ve pahalılığın dışında farklı sorunları da var göçmen işçilerin. “2 gün önce arabama el koydular, hiçbir şey yapamadım, arabaya bir şey olduğu zaman patron bizden arabanın parasını ve akıbetini istiyor.” Böyle sorunlar yaşadıklarından bildikleri ve rahat ettikleri semtlerde çalışıyorlar. Nadiren Türk işçilerle mülteci sorunu yaşasalar da bu gibi durumlarda da o alanı terk ediyorlar.

Türkiye’de Suriyeli göçmenlere “geçici misafir” statülü bir kimlik çıkartılıyor. Bu kimliklerle göçmenlerin sağlık hizmeti alma imkânı doğuyor. Öte yandan göçmenlerin hepsine kimlik numarası verilmesine rağmen, hemen kimlik

çıkamayabiliyor ve hatta “Kimlik numaram olsa bile bakmıyorum diyenler oluyor.” diyorlar. Oysaki işin zorluğundan dolayı birçok sağlık sorunuyla karşılaşabiliyorlar; trafik kazası, sırt, bel ve bacak ağrıları, köpek ısırması, soğuk havalarda grip gibi. Böyle durumlarda kimlikleri olmayanlar sağlık hizmeti alamıyorlar. Eczaneye gittiklerinde de reçeteleri olmadığından yalnızca ağrı kesici alarak rahatsızlıklarını geçirmeye çalışıyorlar.

Göçmenler ailelerine para göndermek zorundalar. İstanbul’da atık kâğıt işçiliği yapan Suriyeli göçmen eşiyle birlikte kiralık bir evde kaldığını ama kiranın pahalı geldiğini anlatıyor. Daha sonra Ankara’ya gelmişler ama eşi hamile olduğundan buradaki hava şartlarına dayanamayıp Suriye’ye dönmüş. Suriye’deki anne, baba, kardeşlerine ve eşine para gönderiyor. Ailelerine para gönderdiklerinde aracılara da para veriyorlar. “Havale tarzı bir şey. İstanbul’da bir dükkân var. Halep’te de bir dükkân var, para buradan yattığında oradan ödemesi yapılıyor. Bir aracı aracılığıyla, 1000 liraya 65 lira gibi bir kesinti yapılıyor.”

Bazı göçmen işçiler, Gaziantep, Nizip kampındaki ailelerine de para gönderiyorlar. Kampıta kalan ailelere

AFAD, ihtiyaçlarını karşılamaları için “para kart” veriyor. Fakat “Kampın içerisinde ticaret yapılıyor. Dışarıda 3 liraysa şekerin kilosu, kampıta 5 lira. Devlet kart veriyor, 15 gün için 85 lira gibi bir rakam. Bu, 5 gün yetiyor. Geri kalan 10 günü buradan kazandığımız paralarla karşılıyor.” diyorlar. Göçmen işçiler, kampıta yaşanan bu durumdan dolayı ailelerine sürekli para göndermek zorunda kalıyorlar.

Göçmen işçiler, Suriye’de yaşarken kadınların ve çocukların zaman zaman tarımda ya da sanayi de çalıştıklarını söylüyorlar: “Savaştan önce kadınlar toprak işçiliği yapardı. Türkiye sınırında mercimek tarımı için. Savaş başladıktan sonra iki amcamın kızı bu işi yaparken dinlenme sırasında fotoğraf çekerken bomba patladı. O süreçten sonra da çalışamadılar. Sanayide çocuklar daha önce çalışırdı, ama şimdi tüm işyerleri kapandığı için çalışmıyorlar. Bazen denk geliyor, akrabalarımızın çocuklarının burada çalıştığına tanık oluyoruz. Ama çok sayıda değil genellikle büyükler çalışıyor.”

Türkiye’de yaşadıkları sıkıntıların yanı sıra Suriye’ye gidip gelen bir işçi sınır geçişlerinde yaşadığı sorunları anlatıyor: “Urfa’dan geçiyoruz, Arapça bilen bir Türk aracılığıyla. Şu

an geçiş 150 liraya çıkmış, daha önce 100 liraydı kişi başı. Yani sınır geçişi için kişi başı 150 lira para ödüyöruz. Eşimi gönderirken bu yolla gönderdim, kişi başı 100 lira. Şu an kardeşimi getirmeye çalışıyorum, bu rakam 150 lira olmuş.”

Aile ve akrabalarından aldıkları duyumlara göre Suriye’de savaşın süreceğinden endişe ediyorlar. Savaş bitmese bile Türkiye’de iş bulamadıkları takdirde ülkelerine dönmek durumundalar. Türkiye’den başka bir yere gitmeyi düşünmüyorlar. “İş bulmaya çalışırız ama bulamadık. Dönmekten başka bir çaremiiz yok. Biz haber alıyoruz, bu sürecin uzun süreceğini düşünüyöruz. Rusya girdiği için uzayacak. Şu anda savaş yaygınlaştı, önceden daha yereldi. İşte Halep’te, Şam’da diğer pek çok yerde savaş yaygınlaşmaya başladı. Önceden 2 ayda bir vuruluyorsak, şimdi Rusya ve Amerika üzerinden vurulma söz konusu. Bütün Suriye’de yaygınlaştı, bir savaş sahasına dönmüş durumda.”

Savaş nedeniyle başka ülkelere göç etmek zorunda kalan Suriyeliler, geldikleri topraklarda kendilerine düzenli bir yaşam oluşturmamanın yollarını arasalar da, yabancı olduğu topraklarda güvencesiz bir şekilde çalışarak yaşamlarını sürdürme mücadelesi veriyorlar. Çalışma izinleri olmadığı için kayıt dışı işlerde çalışıyorlar. Kötü yaşam koşullarında sağlık, eğitim, barınmada birçok sorunla karşılaşılıyor. Ülkelerindeki savaştan kaçarken geldikleri yerde de bir yaşam savaşı içindeler. Bütün bu zorluklara bir gün ülkelerine dönme umuduyula katlanıyorlar ve diyorlar ki

“Bizim aklımız fikrimiz vatanımız da.”

GURBETE ÇALIŞMAYA GÖÇENLER

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Gurbet ilde kıymatımız
Ya bilinir ya bilinmez
Sunam gurbet ilin kahrı
Ya çekilir ya çekilmez

Karacaoğlan

Kimler, Neden Geliyor?

Türkiye'ye Yönelik İşgücü Göçü ve Göç Araştırmaları

Hazırlayan: **Gülay Toksöz***

* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi. Bu yazı 13 Şubat 2015'de Kent Araştırmaları Enstitüsü ve İdeal Kent dergisi tarafından TODAİE'de düzenlenen "Türkiye'de Göç, Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı"nda yaptığı açılış konuşmasının bir bölümüdür.

Türkiye'de göç araştırmaları 2000'lerden sonra ve Türkiye'ye artan göç akımlarıyla canlılık kazandı ki, benim de ilgimin yöneldiği alan, bu alan oldu. Türkiye'ye yönelen göç akımlarını da Castles'ın belirttiği gibi küresel sosyoekonomik ve siyasi bağlamdan kopararak anlamaya imkân yok. Sovyet sisteminin yıkılmasıyla birlikte, 90'lardan itibaren ve bu ülkelerin kapitalist piyasa ekonomisine dönüşmesiyle, işsiz kitlelerin yeni gelen seyahat özgürlüğüyle birlikte göç etmeye

başladığını ve çevre ülkelerde çalışma imkânı aradığını görüyoruz. Bu bağlamda Türkiye'nin giderek hedef ülke haline gelmesi söz konusu oldu. Niye Türkiye demeden önce bu sürece ilişkin, 70'lerin ikinci yarısından sonra ekonomik krizin ertesinde artık geleneksel alanda göçmen işçiye ihtiyacın azalması ve Avrupa ülkelerinin göçü engelleyici katı yasal düzenlemeler getirmesiyle düzensiz göç hareketlerinde ciddi bir artış olduğunun altını çizmekte yarar var.

Gelişmiş ülkelerin göçü büyük ülkede engellemesiyle birlikte bazı gelişmekte olan ülkelerin ki, bunlar kendi bölgelerinde daha çok güçlü ekonomik yapıları ile ön plana çıkan yerler, yeni göç alan merkezler haline gelmesine sebep oluyor. Türkiye'nin durumunu bu kapsamda değerlendirebiliriz.

Türkiye'de işgücü arzı fazlası var ama buna rağmen belli alanlarda işgücü açığı var. Bu işgücü açığı göçmen istihdam imkanlarını sürdürüyor.

Düzensizlik ile düzenlilik çok geçişken olan şeyler. Oysa insanların bu gelişmelere adapte olması çok zor. Dolayısıyla insanlar göç koşullarını zorlamaya devam ediyorlar. Yasal yollardan göçün devam ettiği en büyük alan evlilik. Bunun dışında son yıllarda vasıflı işgücüne yönelik olarak göçe imkân tanıyan düzenlemeler var ama genel olarak Avrupa ülkelerinin içinde yer aldığı gelişmiş ülkelerin vasıfsız işgücünün göçünü engelleme konusundaki katı tavrının bu kitleler açısından düzensiz göçü giderek arttırdığını görüyoruz. Günümüz Akdeniz coğrafyası bu noktada sürekli alt-üst olan teknelerle yüzlerce insanın aynı anda ölmesi şeklinde çok trajik, kitlesel ölümlerin yaşandığı bir iç deniz haline geldi.

Aslında vasıfsız işgücü niye göç etmeye çalışıyor diye baktığımızda, Avrupa ülkelerinde vasıfsız işgücüne ihtiyacın devam ettiğini görüyoruz. Özellikle hizmet sektöründe, bilhassa bakım alanında karşımıza çıkıyor ama hizmet sektörünün bazı alt dalları ile ticaret, tarım ve inşaat sektörleri de ciddi biçimde vasıfsız

işgücüne ihtiyaç duyuyor. Talep olmadan işgücü tek başına harekete geçmiyor. Yani insanlar gittikleri vakit bir iş bulabilme umudunu taşıdığı sürece her türlü riski göze alarak göç ediyorlar. Özellikle Güney Avrupa ülkeleri açısından önemli bir enformel ekonomi ve istihdam imkânının varlığı, Afrika ülkelerinden göçü tetikliyor. Göçmen işgücü üzerinden ciddi bir boşluk dolduruluyor.

Türkiye'ye geldiğimizde ise; Türkiye'nin durumunu aslında sosyal bilimlerde yer alan, daha çok güneyden güneye göç diye adlandırılan bir akım çerçevesinde değerlendirmek mümkün. Gelişmiş ülkelerin göçü büyük ülkede engellemesiyle birlikte bazı gelişmekte olan ülkelerin ki, bunlar kendi bölgelerinde daha çok güçlü ekonomik yapıları ile ön plana çıkan yerler, yeni göç alan merkezler haline gelmesine sebep oluyor. Türkiye'nin durumunu bu kapsamda değerlendirebiliriz. Özellikle eski Sovyet ülkelerinden gelenlerin AB'yi istemekle birlikte, gidemeyecekleri için Türkiye'de çalışmayı tercih

ettiklerini görüyoruz. Türkiye'ye baktığımız zaman ülkemiz Güney Avrupa ülkeleri ile bazı ortaklıklar taşımakla birlikte ciddi farklılıklar da gösteriyor. Enformel ekonominin, kayıt dışı istihdamın yaygınlığı ortaklık oluşturmakla birlikte, Türkiye'nin demografik yapısı bize ciddi bir farklılık sunuyor. Özellikle Güney Avrupa ülkeleri demografik yapıda olumsuzluk taşıyan, nüfusun giderek mutlak anlamda azaldığı ve yaşlandığı ülkeler. Buna karşılık Türkiye nüfus artış hızının azalmakla birlikte, hala yüksek olduğu ve çalışma çağındaki nüfusun 2040'lara kadar artış eğilimi gösterdiği bir ülke. Dolayısıyla işgücü arzı fazlası var, ama buna rağmen belli alanlarda işgücü açığı da mevcut. Bu işgücü açığı göçmen işçiler açısından Türkiye'deki istihdam imkânlarını sürdürüyor.

Bir de Türkiye'deki vize politikalarının Türkiye'nin çevre ülkelerden göç almasında etkisinin olduğunu belirtmek lazım. 80 sonrası dönem, Türkiye'nin giderek ticari ilişkileri arttırmayı hedeflemesi ile birlikte vizeleri kolaylaştırdığı ya da kaldırdığı bir dönem. Bunun işgücü piyasalarına etkisinin hesaba katılmadığı açık. Bu durum vizesiz gelen veya sınırda vize alarak gelenlerin Türkiye'de istihdama katılmasına imkân sağlıyor. Tabi bunun dışında Türkiye üzerinden AB'yi hedefleyen, daha çok Afrika, Ortadoğu ve Güney Asya ülkelerinden gelen ve düzensiz göçmenler içindeki önemli bir kesimi oluşturanlar var. Bu kesim daha çok insan kaçakçılarıyla birlikte hareket eden ve en çok da yollarda yaşamını kaybeden kesimi oluşturuyor. Bir de sığınma başvurusunda bulunanlar ki,

bunlar 2010'a kadar oldukça düşük sayılarda kalıyordu. Hepsinin ortak özelliği neydi? Türkiye'de kalış süreleri kısa ya da uzun, bundan bağımsız olarak işgücü piyasasına dâhil olmalarıydı. Yani enformel iş piyasasının içinde kayıt dışı işgücü olarak yer almalarıydı. Ne tür alanlar olarak baktığımızda; imalatı gıda ve konfeksiyon başta olmak üzere inşaat, tarım, turizm, fuhuş, bakım ve ev hizmetleri karşımıza çıkıyor. Bu süreçte göçün kadınlaşması olgusunu görüyoruz. Bu sayılan iş kollarının hepsinde inşaatı hariç tutacak olursak kadınların ağırlıklı bir yeri var. Zaten fuhuş ve ev işleri tümüyle kadın ağırlıklı alanlar. Göçmenlerin Türkiye'de ikamet ve çalışma izinlerinin olmaması ya da ikamet izinlerinin turist olarak çalışmayı içermemesi işgücü piyasasına katılan göçmenler açısından ciddi bir savunmasızlık ve problem yaratıyor. Yerli işgücünden daha kötü koşullarda istihdam edilmeleri ciddi sorun oluşturuyor.

Türkiye aslında Avrupa Birliğine uyum sürecinde, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanunu 2003 yılında çıkarttı. Ancak kanun Türkiye'deki işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılama noktasında aynı AB ülkelerindeki gibi sadece vasıflı işgücünü hedef aldığı için ihtiyaçlara karşılık veremedi. Kanun çerçevesinde çalışma izni alabilenlerin sayısı çok sınırlı kaldı. Ne zamana kadar? 2012 yılına kadar. 2012 yılı dönüm noktası aslında. Bir tür geçici af çıkartıldı ve Türkiye'de ikamet izni olmadan yaşayanların bulundukları il Emniyet Müdürlük-

Göçmenlerin Türkiye'de ikamet ve çalışma izinlerinin olmaması ya da ikamet izinlerinin turist olarak çalışmayı içermemesi işgücü piyasasına katılan göçmenler açısından ciddi bir savunmasızlık ve problem yaratıyor. Yerli işgücünden daha kötü koşullarda istihdam edilmeleri ciddi sorun oluşturuyor.

Türkiye’de üniversite mezunu kadınların işgücüne katılımlarının yükselmesi ve kurumsal hizmetlerle karşılanmaması, ister çocuk ister yaşlı bakımı olsun, göçmen kadın işçileri bir tür can simidi olarak getirdi.

lerine başvurup cezalarını ödeyerek 6 aylık ikamet almalarına imkân tanındı. Ardından da bu kişilerin işverenlerinin Çalışma Bakanlığı’na başvurarak çalışma izni alması sağlandı. Bunun istatistiklere yansıması şudur; 2013’te daha önce 17-20 bin civarında olan çalışma izni sayısı 46 bine çıktı. Üçte ikisinin kadınlara verildiğini görüyoruz ve 46 bin çalışma izninin üçte biri ev ve bakım hizmetlerine verilmiş durumda. Turizm sektöründe de ciddi bir kadın işgücü var. Hayatın koşulları, yasaları kendine uyduruyor. Vasıflı işgücü hedeflenerek çıkartılan bir yasa kapsamında verilen izinlerde ilk sırada ev ve bakım işlerinde çalışanlar olduğunu görüyoruz. Bu, buz dağının su üstünde kalan kısmı. İzin kapsamında olmayan çok sayıda ev işçisinin kayıt dışı çalışmayı sürdürdüğünü söylemek mümkün.

Türkiye’deki egemen yaklaşımın göçmenlerin sorun olarak görülmesi olduğunu düşünüyorum. Gerçi 2010’a kadar göçmenler tolere edilen işgücü olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü büyük kısmı ev ve bakım işçisi ve bu alanda ciddi bir açığı kapatıyorlar. Türkiye’de üniversite mezunu kadınların işgücüne katılımlarının yükselmesi ve bakım ihtiyaçlarının kamusal ve kurumsal hizmetlerle karşılanmaması, ister çocuk ister yaşlı bakımı olsun, göçmen kadın işçileri bir tür can simidi olarak getirdi. Dolayısıyla bu konuda toplumsal uzlaşma sağlandı. Dönüşüm noktası nedir? 2010 sonrası dönemde, özellikle 2012’den itibaren savaş nedenine bağlı olarak Suriye’den gelen insanların Türkiye’ye yönelmesi

oldu. Bu sayının bu kadar artacağı tahmin edilemiyordu. Bugün 2 milyon rakamı telaffuz ediliyor ve bu kişilerin kalıcı olma ihtimalinin yüksek olduğu da tartışılıyor. Dolayısıyla daha önce tolere edilen göçmen işgücünün yerini yaygın bir şekilde tüm büyük metropol kentlerde gözlenen ve yine sorun olarak algılanan bir mülteci kitlesinin aldığını görüyoruz. İşte bu dönüm noktası Türkiye’de göç konusunu akademik ilgi alanı haline getirildi. Hem üniversitelerde hem ilgili kamu kurumlarında konu çokça tartışılmaya, araştırmalar yapılmaya başlandı.

Kuşkusuz bu noktada geleneksel göç teorilerinin bunu açıklamada yetersiz kaldığının altını çizmek de gerekiyor. Bu kadar kitlesel göç alındığı vakit işgücü piyasasında durum çok daha karmaşılaşıyor, daha önceki düzenli ya da düzensiz göçmenlerin durumlarını analiz etmek için kullandığımız araçlar yetersizleşiyor. Bence en çarpıcı farklılık şurada var; daha önceki göçmen gruplarına yönelik olarak yerli işgücünden kaynaklanan tepkiler son derece sınırlıyken, bugün varılan noktada özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde yerli ve göçmen işgücünün vasıfsız işler noktasında ciddi rekabet yaşaması, işverenler açısından, ücretleri çok aşağılara çekme fırsatını sunuyor. Tüm akademisyenler olarak bizlerin Türkiye’de bulunan mültecilerin bir sorun alanı olarak değil, Türkiye’de kalıcı olacak göçmen ve insan/emek hakları temelinde entegrasyonunun sağlanması gereken kesim olarak görülmesi, sürtüşmelerin üstünden nasıl gelinebilir noktalarında çok daha fazla kafa yormamız gerekiyor.

Türkiye'den Gurbete Çalışmaya Gidenler

Hazırlayan: **Özge Altınyayla**

Geride bıraktıkları, kaçtıkları ne olursa olsun; gittikleri hep aynı yerdı aslında: UMUT

Kimi savaştan kaçmak için, kimi imkansızlıktan, yoksulluktan düştü bu yola; “torbasında umut, torbasında insana dair ne varsa...”

Belki de bir çırpıda okuyup geçeceğimiz bu satırlar da işte onlardan ikisinin hikayesi. Fikret ve Mehmet. Yazmalarını istedik bizim için ve en samimi halleriyle anlattılar. Her satırının onlar için ne kadar çok zorluk ifade ettiğini bilerek, onlarla baş başa bırakıyoruz sizi.

Fikret'in hikayesi...

1985'in son aylarında ülkenin içinde bulunduğu politik ekonomik durumdan dolayı Türkiye'den ayrılmaya karar verdim. Fransa konsolosluğunda çalışan bir tanıdık aracılığıyla vize alabildim. Bu sayede Fransa'ya gidebilme imkânım oldu. Fransa'ya geldiğimde siyasi sığınma talebinde bulundum. Çok kısa bir sürede bu hakkı kazandım. İlk zamanlar konfeksiyon atölyelerinde çalıştım. Çalışma koşulları çok ağırdı ama o sıralarda bu koşullarda çalışmaya mecburdum. Dil konusunda çok büyük bir problem çekmedim. Türkiye'de ortaokul ve lisede yabancı dilim Fransızca olduğu için Fransızca'yı çabuk ilerlettim.

Bu arada bacanağımın evinde kalıyordum. Kala-cak başka bir yerim yoktu, maddi açıdan da yeterli değildim. Bir süre sonra bir belediyenin sağladığı imkânla sosyal konutlardan birine yerleştim.

Çevrem genişledi, Fransa'daki koşullarım iyiye gitmeye başladı. Daha sonra kendi tekstil atölyemi kurdum. Bu arada eşim ve oğlumu beş sene göremedim. Beş senenin sonunda onları turist olarak getirebildim. Oğlumun havaalanı çıkış kapısından çıkıp koşarak bana sarıldığı anı unutamam. Bir ay kalıp Türkiye'ye dönünceye kadar oğlumla iki arkadaş gibi gezip dolaştık. Bir süre sonra ailemi, aile birleşimi yasası çerçevesinde Fransa'ya yerleştirebilme imkânı buldum.

Eldeki imkânlarla ve tanıdıklar sayesinde kendim dışında özellikle oturum izni olmayan insanların sorunlarıyla da uğraşmaya çalışıyordum. Sınır dışı edilmek istenen insanların için senatörleri, milletvekillerini devreye sokarak sınır dışı edilişlerini engellemeye çalışıyorduk. Daha sonra bir şekilde oturma ve çalışma izinlerini alıyorduk.

Konfeksiyon çalışmalarım 1995 yıllarındaki orta doğu savaşlarında ekonomik kriz dolayısıyla son buldu. Kısa süre içinde inşaat ve peyzaj işlerine girmeye başladım. Bu işte günümüze kadar devam etti. Paris'in birçok meydan, park ve bahçesinin çiçeklendirilmesinde, ağaçlandırılmasında bizzat çalıştım. Bazen hafta sonları oturup zevkle seyrederim, dinleniyorum.

Mehmet'in hikayesi...

Türkiye'den Almanya'ya tekvando turnuvalarına katılmak için gelmiştim. Turnuva bittikten sonra kalmaya karar verdim ama geçici olarak kalış iznim bittiğinde kaçak durumuna düştüm. Bu süreç içerisinde iş kovalıyordum tabii ki. Başvurduğum işlerin çoğunda yetersizlik dolayısıyla kabul edilmedim. Sonunda bir gemi tersanesinde tuvalet temizliği işi buldum. 6 ay orada çalıştım. Daha sonra bir dönerciye ve ardından inşaat temizlikçisi olarak çalıştım. Bu sırada dil öğrenmeye de çalışıyordum. Almanya'da dil bilmiyorsanız gerçekten barınmanız çok zorlaşıyor. Çünkü halk göçmenlere karşı tepkili. Sen istediğin kadar o ülkeye entegre olmaya çalış, her zaman dışarıdan gelen olarak görülüyorsun. Yani ırkçılığı özellikle dil bilmezken daha fazla hissediyorsun.

Almanca'yı o sıralarda kendi çabalarımla öğrenmeye çalışıyordum. ABC, evet hayır dışında bildiğim bir şey yoktu. Bulduğum kitapları defterlere geçiriyordum. Deftere yazdıklarımı kasetlere kaydedip dinliyordum. Bu şekilde hem yazmayı hem de konuşmayı geliştirdim.

Kalma iznini ayarlamaya çalıştığım sırada biriyle tanıştım, evlenmeye karar verdik.

Kalmam bu şekilde kolaylaşacaktı. Fakat evlilik işlemlerine başvurmak da sıkıntılı bir süreci beraberinde getirdi, çünkü hala kaçak konumundaydım. Çok fazla uğraştık ama sonunda evlendik.

O dönemler inşaat içinde epeyce çalışmıştım. İki yılda bu işe dair her şeyi iyi öğrendim. Ve sonrasında kendi şirketimi açtım. Birkaç kişiyle başladıktan sonra çalışan sayısını 13'e çıkardım. Şuan halen bu işi devam ettiriyorum. Tabii arada iki kez dönerci dükkânı açıp kapattım. Almanya'da yaşayan ve dil bilmeyen mülteciler için de Türkçe-Kürkçe tercümanlık yaptım.

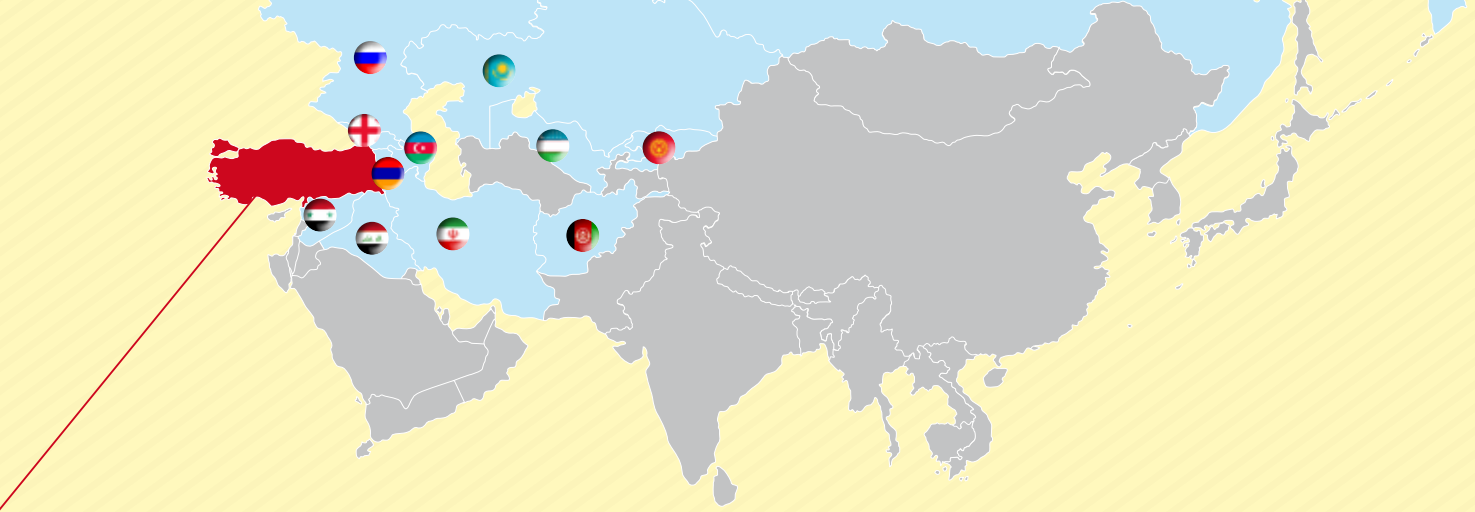
Almanya'ya geldiğim sıralarda burada kimsem yoktu. O dönem benim için gerçekten çok zorluydu. Uğraşmam gereken birçok sıkıntının yanında bir de yalnızlıkla cebelleşiyordum. Tam anlamıyla bir yabancılık, göçmüşlük hali. Sonrasında bir ailem oldu ve ardından kardeşim ailesiyle birlikte İtalya'dan Almanya'ya geldi. Şuan kardeşimle aynı şehirde yaşıyoruz.

Türkiye’de Çalışan Yabancı Göçmen Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Geldikleri Ülkeler

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI MEVSİMLİK TARIM GÖÇÜNÜN MEVCUT DURUMU, POLİTİKA ÖNERİLERİ VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİYLE İŞBİRLİĞİ PROJESİ kapsamında hazırlanan haritadır.

MEVSİMLİK TARIM GÖÇÜ PROGRAMI

- Afganistan
- Azerbaycan
- Ermenistan
- Gürcistan
- Kazakistan
- Kırgızistan
- Irak
- İran
- Özbekistan
- Rusya
- Suriye

● Türkiye’de Uluslararası Mevsimlik Tarım Göçünün Mevcut Durumu Projesi İlleri

Azerbaycan'dan Şanlıurfa'ya At Bakıcılığı

Hazırlayan&Fotoğraflar: Uğur Budak

15 yıl önce, 2001 yılında Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelen Azeri Seyis Erman İsmailov, Şanlıurfa'nın Merkez Eyyübiye İlçesi'ne bağlı Tokoğlu Mahallesi'nde bulunan bir çiftlikte, eşi İrade hanım ve bir kızı ile birlikte yaşıyor ve at yetiştiriciliği yapıyor.

İsmailov ile Türkiye'de göçmen olmanın zorlukları ve geleceği hakkında konuştuk.

Mesleğim at yetiştirmekti, buraya da at bakmak amacıyla geldim.

Doğduğunuz, yaşadığınız toprakları bize biraz anlatır mısınız? İnsanlar orada nasıl geçiniyorlar?

Erman: Azerbaycan güzel bir yer. Yaşanılması gereken bir yer. Herkesin kendi tarlası var. Tarlayla uğraşırlar. Arpa, buğday, yonca ekerler. Hayvancılık da oldukça yaygındır. Genelde at, koyun, tavuk ve hindi besiciliği yapıyor.

Gençlerin eğitim durumu nasıl?

Erman: Azerbaycan'da herkes çocuğunu okutur, orası Türkiye gibi değil, bizde herkes okuyor. Ülkemizde üniversite okuma oranı yüksek, bu nedenle eğitim düzeyi de yüksek.

Siz Türkiye'ye ne zaman, nasıl geldiniz?

Erman: 2001 yılında eşim, bir kız çocuğumla birlikte Gürcistan üzerinden Türkiye'ye Trabzon'dan giriş yaptık. İstanbul'da eniştem çalışıyordu, o da 1995 yılında Azerbaycan'dan gelmişti. Eniştem ülkemize geri döndü, biz burada kaldık.

Neden geri döndü?

Erman: Eniştem burada yapamadı. Devlet, onu hipodromda atları çalıştırmak için çağırdı, o da bu nedenle geri döndü. Zaten buradayken de, İstanbul'da at çalıştırıyordu.

Sadece kızınız mı Türkiye'de sizinle?

Erman: Evet, kızımız Türkiye'de bizimle yaşıyor ve yabancı dil sına-

Tabi ki burada yaşamak zor. Bazı sorumlarımız var. Kimliğimizi almamışız, kızımız burada okuyamıyor. Liseyi okudu, ancak yabancı uyruklu olduğu için üniversiteye gidemedi.

şarılı olamadı, şimdi kızımız ikinci sınava hazırlanıyor. 13 yıldır buradayız kimlik vermiyorlar, Azerbaycan'dan kağıt istiyorlar. Normalde Türkiye'de 5 yıl vatandaşlığın varsa kimlik alabiliyorsun ama bize kimlik vermiyorlar.

Biz buraya alıştık, burayı sevdik, artık geri dönmeyiz. Oraya gidince burayı özlüyoruz.

vına hazırlanıyor şu an. Diğer üç çocuğum evlendikleri için Rusya'da yaşıyorlar.

Peki, neden Urfa'yı tercih ettiniz?

Erman: Mesleğim at yetiştirmekti, buraya da at bakmak amacıyla geldim. Eniştemin devreye girmesiyle birlikte Jokey Selim Kaya ile görüştük. İlk olarak Suruç'a bağlı Keberli Köyü'ne geldim ve burada at bakmaya başladım. Daha sonra da Tokoğlu Mahallesi'nde bulunan çiftliğe gelerek burada çalışmaya başladım.

Memlekete, Azerbaycan'a gidiyor musunuz?

Erman: Evet, yılda bir defa ailemle birlikte gidip, bir ay kalıyoruz. Zaten

Azerbaycan'da Gürcistan sınırına yakın bir yerde yaşıyorduk. Akraları görmek için gidip geliyoruz. Ancak oraya gidip gelmek zor oluyor ve bu nedenle yılda bir defa ancak gidebiliyoruz. Otobüsle Trabzon'a oradan da ülkemize geçiyoruz.

Azerbaycan'a geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

Erman: Biz buraya alıştık, burayı sevdik, artık geri dönmeyiz. Oraya gidince burayı özlüyoruz. Urfa'yı seviyoruz, Urfa iyi bir yer. Burada biz kimse karışmıyor, herkes yardımcı oluyor. Öyle olmasa burada bir dakika durmayız.

Türkiye'de göçmen işçi olmayı nasıl yorumluyorsunuz?

İrade: Tabi ki burada yaşamak zor. Bazı sorumlarımız var. Kimliğimizi almamışız, kızımız burada okuyamıyor. Liseyi okudu, ancak yabancı uyruklu olduğu için üniversiteye gidemedi. Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavına girdi ancak ilk sınavda ba-

Uzun yıllardır Türkiye'de yaşıyorsunuz, ülkenizi özlüyor musunuz?

İrade: Tabi ki özlüyoruz. Annem, babam var orada. Yaşlılar. Onları ve diğer akrabalarımızı görmek için gidiyoruz. Azerbaycan'dan buraya gelirken ağlaya ağlaya geliyorum. Hem bizim için hem de akrabalarımız için zor oluyor.

Sizin için Türkiye mi iyi yoksa ülkeniz mi iyi?

Erman: Azerbaycan da çok güzel ama Türkiye'yi de çok seviyoruz, sağ olsunlar herkes bizlere yardımcı oluyor. Zaten bizlere iyi davranmasalar burada duramazdık ki, kötü olsalardı hemen ülkemize geri dönerdik ama sağ olsunlar herkes bizlere yardımcı oluyor.

Gelecek için ne hedefleriniz var?

Erman: Yetiştirdiğim atların şampiyon olabilmesini hedefliyorum. Çocuğumun da güzel bir şekilde Türkiye'de okumasını istiyorum.

Uluslararası göç ve göçmen işçilik

Neden göç ediyoruz?

İbrahim Sirkeci

Arkeolojik
kanıtlar
insanlığın
yaklaşık 200 bin
yıl önce Afrika
kıtasından diğer
kıtalara doğru
göç etmeye
başladığını
işaret ediyor.

%3

BM'nin tahminlerine göre dünya nüfusunun sadece yüzde 3'ü doğduğu ülkeden başka bir yerde yaşıyor.

Uluslararası göç Türkiye'nin gündemine hızlı bir giriş yaparken yaşanmış göç deneyimlerini hatırlamak ve yeniden irdelemek için fırsat yarattı. Türkiye'nin göç tarihi Suriyeli mülteciler ile başlamadığı gibi burada da bitmeyecek. Yine de 1960'lardan itibaren daha çok Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yönelen işçi göçüne odaklı deneyim bugün Suriyelilerin yarattığı etkiyi yaratmadı. İnsan yakın dönem deneyimlerini daha kolay ve net hatırlayan bir varlık olduğundan olsa gerek, daha önceki göç deneyimleri pek hatırlanmaz. Mesela, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan ve Lozan anlaşmasıyla da yapılandırılan göçler ile 1919'da 15 milyon civarı olan Türkiye nüfusunun en az 2 milyonunun (ya da yüzde 13'ünün) yer değiştirdiğini unutabiliyoruz¹. Bu göçler hem sayıca hem de yoğunluk olarak bugünkü Suriyeli akınlarından daha büyüktür. Bu büyüklükte bir nüfus değişimini savaştan çıkmış bir ülkenin göğüslediğini düşündüğümüzde ise durumun ciddiyeti belki daha netleşir.

Ancak bu türden kitlesel göçleri sadece Türkiye'nin yaşamadığını da biliyoruz. Bazen savaşlar ,bazen doğal felaketler karşısında benzer büyük akınlar oluyor. Arkeolojik kanıtlar insanlığın yaklaşık 200 bin yıl önce Afrika kıtasından diğer kıtalara doğru göç etmeye başladığını işaret ediyor. Bunun son bir kaç yüzyılı neredeyse kayıt altında. Yani göç yeni bir mesele değil. Ancak son 50 yılın verilerine baktığımızda uluslararası göçün toplam nüfusların sadece küçük bir kesimini kapsadığını görüyoruz. Birleşmiş Milletler'in

Göçü hızlandıran ya da teşvik eden en önemli unsur da kişilerin içinde yaşadıkları toplumda, nüfus grubunda, sosyal çevrede ya da ailede geçmiş göç deneyimlerinin varlığıdır.

tahminlerine göre dünya nüfusunun sadece yüzde 3'ü (250 milyon kişi) doğduğu ülkeden başka bir yerde yaşıyor. Buna iç göçleri de katsak dahi oranlar yüzde 10 dolayından daha yukarı çıkmıyor. Yani göç bir norm değil istisna.

Özellikle uluslararası göçü istisna kılan pek çok neden sıralayabiliriz. İnsanlar göç etmeyi ancak bir çatışma durumunda, bir zorluk, bir rahatsızlık, bir tatminsizlik durumunda düşünmeye başlıyor. Bu çatışmaları geniş anlamda tanımlarsak; kişiler arası gerilimler, sürtüşmeler ve geçimsizliklerden, etnik, dini veya siyasi gruplar arasında silahlı çatışmalara ve uluslararası savaflara dek uzayan durumları işaret ediyor. Bugün Suriye'de veya 1991'den beri Irak'ta gördüğümüz türden şiddetli çatışmalar çok daha geniş nüfus gruplarını etkilemekte ve yerinden edebilmekte. Ancak çok daha düşük yoğunluklu gerilimler de insanları göç etmeye yönltebilir. Örneğin kırsal ve küçük bir kasabada yaşayan yetenekli ve hevesli bir genç ressam İstanbul gibi bir metro-

pole göç etmeyi düşünebilir. Burada genç ressam ile bulunduğu mekân arasında bir çatışma söz konusudur: ihtiyaç duyduğu ilham verici ve zenginleştirici sanat ortamını başka bir yere giderse bulabilecektir. Örnekler çoğaltılabilir ve pek çoğumuzun tanıdığı benzer gerilimler, zorluklar akla gelebilir. O halde neden sadece küçük bir azınlık göç ediyor sorusu akla geliyor. Birinci nedeni, çatışmaların, çatışmalı ortamların herkes tarafından aynı şekilde ve aynı düzeyde bir güvensizlik ortamı olarak algılanmamasıdır. Ağrı eşiğinin insandan insana değişmesi gibi çatışmayı dayanılmaz güvensizlik olarak algılamak da herkes için geçerli değil. Çatışmalı ortamlarda, doğrudan çatışmanın hedefi olsun ya da olmasın, bazı insanlar daha fazla rahatsız olabilir. Durumu bir güvensizlik ortamı olarak görecektir ve stratejik olasılıklardan biri olan göçe yöneleceklerdir.

Ne varki çatışmalı ortamlarda kendini güvende hissetmeyenlerin tamamı göç etmezler. Sadece bazı olanaklara sahip olanlar ve göçün ge-

tirilerini maliyetinden fazla bulanlar göç edebilirler. Bu olanakları beşeri sermaye, toplumsal sermaye ve mali sermaye olarak sınıflayabiliriz. Yani kabaca parası olan, bilgisi olan ve tanıdıkları olan göç edebilir.

Göçü hızlandıran ya da teşvik eden en önemli unsur ise kişilerin içinde yaşadıkları toplumda, nüfus grubunda, sosyal çevrede ya da ailede geçmiş göç deneyimlerinin varlığıdır. Örneğin geleneksel olarak göç vermiş olan şehirler ve kasabaların uzun yıllar göç vermeye devam ettiğini görebiliriz. Nüfus hareketliliği bir anlamda bu yerlerin genlerine yerleşmiştir. Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesi, Afyon'un Emirdağ ilçesi, Konya'nın Kulu ilçesi bunlardan sadece bir kaçıdır. Bir anlamda, göç kültürünün varlığı, karşılaştıkları zorluklar, rahatsızlıklar, çatışmalar karşısında insanların stratejik bir seçenek olarak başka bir yere göç etmeyi daha kolay düşünmesine yol açabilir. Bu durumdaki birey, 'başkalarının daha önce yaptığı gibi' göç etmeyi, yerinde kalıp durumu düzeltmeye çalışmaktan daha uygun görebilir.

Uluslararası İşçi Göçü ve Uyum

Uluslararası işçi göçü insanların kariyer, çalışma veya iş kurma anlamında bulundukları yerdeki olanak ve fırsatları yeterli bulmaması ya da bunlara erişimlerinin olmamasından kaynaklanır. Yani ekonomik çatışma söz konusudur. İş olanaklarına, fırsatlarına gereksinim duyanların talepleri ve arzuları ile yaşanan mekanda elde edebilecekleri arasında uyumsuzluk vardır. Bu tür uyumsuzluklar bazen uyumlu çıkarları olan devletler arasındaki anlaşmalarla giderilir. Bazen de bu uyumsuzluklar vatandaşları oldukları devletlerin çıkarları uyuşmamasına karşın birey ya da grup düzeyinde giderilir. Birinci duruma en güzel örneklerden biri Federal Almanya'nın 1950'ler ve 1960'larda aralarında Türkiye'nin de bulunduğu pek çok ülkeyle yaptığı 'misafir işçi' göçüne yol açan anlaşmalardır. Türkiye yeterli iş olanağı yaratamadığı için fazla işgücünün bir kısmı Almanya'nın işgücü açığını kapatmak üzere yola çıkmıştır. Aynı durum Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Yugoslavya için de geçerlidir.

İkinci duruma örnek ise daha fazladır. 1973 enerji krizi ile birlikte Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri işçi göçünü durdurmaya çalışmışlar, ancak önce aile birleşimi, daha sonra mülteci, daha sonra sığınmacı ve son olarak kaçak/düzensiz göç başlıkları altında çok daha fazla göçmenin gelmesine engel olamamışlardır. İşsizlik oranlarının özellikle genç nüfus gruplarında yükselmesi dışı göç için önemli bir ipucudur. Ancak işçi göçü ve diğer-

leri diye ayırdetmek çoğu zaman imkansız ya da çok zordur.

Ülkelerin göç politikaları ve kanunları da diğer kanunlar gibi hayatın biraz gerisinden gelir. Bulunduğu yerde çatışma ile karşılaşan ve kendini güvensizlik ortamında hisseden kişi için ise hareket çoğu zaman acildir. Parlamentoların ve hükümetlerin oturumlarını, tartışmalarını ve kararlarını bekleyecek vakit yoktur. Dolayısıyla işçi göçüne karşı bir kanun çıkana dek aile birleşimi çözümü bulunabilir. Ya da işçi olarak göç edebilecek birisi bu yolun kapandığını gördüğünde erişebildiği olanaklar elverdiğince başka seçenekleri değerlendirebilir: Öğrenci olarak göç edebilir veya sığınma başvurusu yapmayı deneyebilir ya da başka bir yasal yol keşfedebilir. Var olan yasal çerçeve değişene dek bu yollarla göç devam edecektir. Yasal yollar tükendiğinde ise düzensiz göç başlar.

Her ne kadar dünya da 250 milyon dolayında uluslararası göçmen olduğunu tahmin etsek de toplam göçmenler içinde işçi göçü ya da çalışma izni ile sınır aşanların sayısı görece düşüktür. Örneğin Birleşik Krallık'a 2005 ila 2014 yılları arasında çalışma izni ile Türkiye'den gelenlerin sayısı sadece 15,080 iken, öğrenci vizesi ile gelenlerin sayısı 110,360'tır². Yine aynı dönemde Birleşik Krallık'a Ankara Anlaşması kapsamında iş kurma amacıyla ya da serbest meslek sahibi statüsünde gelenlerin sayısı da 5,000 dolayındadır³. Dolayısıyla çok az sayıda orta ve büyük yatırımcıyı bir kenara bırakırsak herkes işgücü göçü kapsamında değerlendirilebilir.

Birleşik Krallık'a 2005 ila 2014 yılları arasında çalışma izni ile Türkiye'den gelenlerin sayısı sadece 15,080 iken, öğrenci vizesi ile gelenlerin sayısı 110,360'tır. Yine aynı dönemde Birleşik Krallık'a Ankara Anlaşması kapsamında iş kurma amacıyla ya da serbest meslek sahibi statüsünde gelenlerin sayısı da 5,000 dolayındadır.

**İşgücü piyasasında
ayrımcılık ya da
dezavantajlar
diyebileceğimiz güvensizlik
durumu pek çok göçmen
alan ülkede göçmenler
arasında yüksek işsizlik
oranları veya yine
göçmenler arasında yaygın
düşük ücretle çalışma
biçiminde karşımıza çıkar.**

Göç, çatışmalara duyarlı dinamik bir süreçtir. Yani yukarıda bahsettiğimiz türden insani güvensizlik ortamlarından kaçan insanlar gittikleri yerlerde görece güvenli ya da güvensiz ortamlar bulabilirler ve yeniden göç etmeyi düşünebilirler. Bu tür göçleri insani güvensizlik ortamlarını işgücü piyasalarında da gözlemlemek mümkündür. İşgücü piyasasında ayrımcılık ya da dezavantajlar diyebileceğimiz bu güvensizlik durumu pek çok göçmen alan ülkede göçmenler arasında yüksek işsizlik oranları veya yine göçmenler arasında yaygın düşük ücretle çalışma biçiminde karşımıza çıkar.

Amerika Birleşik Devletleri, siyahların ayrımcılığa uğraması ve işgücü piyasasının dışına itilmeleri üzerinden gettolaşma olgusunun geliştirildiği bir laboratuvar olmuştur. Geniş nüfus gruplarının şehirlerin belirli mahallelerine birikmesi ve buralarda yoğun işsizlik ve iş olanaklarının kıtlığı ile göze çarpan bu duruma yakın olarak ama daha ziyade göçmen azınlıklar üzerinden tartıştığımız bir kavram da Türkçe'ye kuşatılmış alan olarak çevirebilece-

ğimiz 'enclave' kavramıdır. Enclave genellikle göçmen- azınlıkların birarada yaşadığı, kendi ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasi kurumlarını oluşturduğu alanlardır. Bu alanlar yeni gelen göçmenler içinde bir çekim merkezi olurlar. Hem var olan etnik ilişkiler hem de göçmen dayanışması diyebileceğimiz durum yeni gelenlere buralarda barınma ve iş imkanları sunar. Ancak bu alanlar genel olarak ana akım işgücü piyasasından farklıdır. Çalışma örüntülerinde kişisel ve toplumsal ilişkilerin daha ağır bastığı ve ücretlerin genelde daha düşük olduğu ve (bir nevi gönüllü) emek sömürüsünün yoğunluğu göze çarpar. Düzensiz göçmenlerin bu türden sömürüye daha açık olduğunu söyleyebiliriz. Göçmenler yasal oturum aldıkları ve ana akım işgücü piyasasında iş bulabilir duruma geldiklerinde bu alanlardan uzaklaşma eğilimindedir. Ancak pek çok göçmen bu kuşatılmış alanlara yerleşirler. Bunun önemli nedenlerinden biri kendilerini orada güvende hissetmeleri ve ana akım işgücü piyasasında başarılı olamayacaklarını düşünmeleridir.

İşgücü piyasası analizlerinde çalışma açısından aktif olmayanlar ile işsiz olanların oranının göçmenler ve azınlıklar arasında yerlilerden daha yüksek olduğunu görüyoruz. Örneğin Siyahlar ve Asyalılar Birleşik Krallık piyasasında dezavantajlar yaşamaktadırlar⁴. Bu gruplar arasında işsizlik oranları İngilizlerin 2-3 katına kadar çıkabilir. Bu anlamda bir başka gösterge de insanların yaptıkları işlerle aldıkları eğitim düzeyleri arasında farklılıklar olmasıdır. Örneğin üniversite eğitimi almış ya da yüksek lisans ve/veya doktora

© Kemal Vural Tarlan, 2015

© Kurtuluş Kardeşin, 2016

yapmış birisinin o düzeyde işlerde çalışmasını bekleriz. Yaygın olarak bilinen “üniversite mezunu taksi sürücüsü” olgusu durumun böyle olmadığını gösterir. Pek çok göçmen kökenli kişi aldıkları eğitim düzeyinin altında işler yapar. Örneğin İngiltere’de yaptığı işe göre fazla kalfiye olma olasılığı Beyaz İngilizlere kıyasla Siyah Afrikalılar arasında 7 kat, Müslümanlar arasında ise 4.5 kata kadar çıkmaktadır⁵.

İşgücü piyasasındaki dezavantajların sadece Siyahlar ve Müslümanları etkilemediğini biliyoruz. Avrupa Birliği’ne sonradan giren Doğu Avrupa ülkelerinin vatandaşları hem resmi hem de gayri resmi olarak sınırlamalara tabi oldular. Başta Polonyalılar olmak üzere en az Müslüman göçmenler kadar ayrımcılığa uğradıklarını görüyoruz⁶.

Bunlara ayrımcılık yerine dezavantajlar dememizin nedeni ayrımcılığı tespit edemeyişimizden. Ancak bazı dezavantajların işgücü piyasasındaki performansı etkilediğini unutmamak gerekiyor. Örneğin dil yeterliliği göçmenlerin ana akım işgücü piyasasındaki şanslarını etkiliyor. Göç edilen ülkede iş deneyimine sahip olmamak bazı işleri yapmanıza engel olabiliyor. Akademik diplomaların denkliğinde yaşanan sıkıntılar

ve bazı mesleklerdeki denetleyici kurumlara üye olmamak da göçmenlerin aleyhine etki yapmakta. Göçmenler, uzun süre istedikleri işi bulmak için bekleme lüksleri olmadığından, normal şartlarda istemeyecekleri işleri veya ücretleri kabul etme durumunda kalıyor.

Sonuç

Uluslararası işgücü göçleri ve daha geniş olarak ‘ekonomik göç’ neredeyse bildiğimiz tüm göçmenleri kapsıyor. İnsanlar çeşitli çatışma ve zorluklardan kaçmak için göç ediyorlar. Çatışmaların yoğunluğu ve şiddeti bu göçlerin mekanizmalarını ve hızını etkiliyor. Göç kültürleri, geçmiş göç deneyimlerinin varlığı ise hem göçün hızını hem de yönünü belirliyor. Çünkü insanlar bildikleri yerlere ya da bildikleri insanların olduğu yerlere yöneliyorlar.

Ancak göçün her türlü çatışma, gerilim ve zorluğa duyarlı dinamik bir süreç olduğunu unutmamak gerekli. Tam da bu nedenle bir ülkeden başka bir ülkeye göç eden kişilerin hayatlarının ilerleyen dönemlerinde yeniden göç etmeleri muhtemeldir. Göç kültürü etkisiyle bunların çocuk ve torunlarının da göçe eğilimi, göç etmemiş olanlara göre daha yüksek olacaktır.

- 1 Bkz. Sirkeci, I. & Icduygu, A. (2001). 75 Years of Turkish Diaspora: A Republican Family on the Move. *Siirtolaisuus-Migration*, 28(2), 1-10.
- 2 Bkz. Sirkeci, I. vd. (2016). *Little Turkey in Great Britain*. London: Transnational Press London.
- 3 İbid.
- 4 Bkz. Khattab, N., Sirkeci, I., Johnston, R. & Modood, T. (2011). “Ethnicity, religion, residential segregation and life chances.” İçinde: Tariq Modood & John Salt (eds.) *Global Migration, Ethnicity and Britishness*, Basingstoke: Palgrave, Macmillan, ss.153-176
- 5 İbid. Sf. 170.
- 6 Bkz. Sirkeci, I., Acik, N., & Saunders, B. (2014). Discriminatory labour market experiences of A8 national high skilled workers in the UK. *Border Crossing*, 2014(1), 17-31. <http://tpondon.com/journal/index.php/bc/article/view/400>.

BELGESİZ GÖÇMEN İŞÇİLER

Hazırlayan: Elisabeth Schmidt-Hieber* / Maria Giovanna Manieri**

Bir bebek bakıcısının işi hangi şartlar altında suç teşkil edebilir? Bir inşaat işçisinin iş yerinde tutuklanması nasıl mümkün olabilir? Günde 12 ila 15 saat arasında bir restoranda çalışan komi ücretini işverenden alamadığı zaman bunu polise neden bildiremez? Kulağa saçma gelen bu sorular, belgesiz göçmen işçilerin içinde yaşadığı gerçekliğin bir parçasıdır. İşverenler beyan etmeden işçi çalıştırdıkları için para cezası gibi yaptırımlara maruz kalırken, belgesiz göçmen işçiler oturma izinleri olmadıkları için tutuklanma ve sınır dışı edilme tehlikesiyle yaşamaktadırlar. Buna rağmen belgesiz göçmen

işçiler emek piyasasında, özellikle de düşük ücretli sektörlerde temel talepleri karşılamaktadırlar. Yiyecek ve turizm, tarım, inşaat, perakende satış sektörlerine, aynı zamanda ev ve bakıcılık işleri için ucuz, geçici ve esnek emek sağlamaktadırlar.

Her ne kadar istatistikler önümüzdeki on yıllarda hedef ülkelerdeki çalışabilir yaştaki nüfusun büyük ölçüde azalacağını gösterse de, emek politikaları kısıtlayıcı olmaya devam etmekte ve göçmen işçilerin Avrupa'ya gelerek çalışmaya başlayabilmesi için gerekenden çok daha az kayıtlı giriş yolu sağlamaktadırlar.

PICUM

* Belgesiz Göçmenler için Uluslararası İşbirliği Platformu (PICUM) Eski İletişim Sorumlusu
** PICUM Program Sorumlusu

Kim, neden belgesiz göçmen olur?

Göçmenlerin durumunu anlayabilmek için önemli unsurlardan biri, farklı kategorileri birbiriyle karıştırmamaktır. Medyada ve kamuoyunda belgesiz göçmenler, sığınma talebinde bulunanlar ve mülteciler sıklıkla karıştırılmakta olup, bu her bir grubun kendine has ihtiyaç ve riskleri hakkında bilinçli bir tartışma yürütülmesini daha da zorlaştırmaktadır.

İkamet ettikleri ülkelerde ikamet etmek veya çalışmak için gereken geçerli belgelere sahip olmayan kişilere 'belgesiz göçmen' denir. Buna ziyaret, ikamet veya çalışma izninin

süresi dolmuş veya başka bir yolla geçersiz hale gelmiş kişiler, uluslararası koruma talepleri reddedilmişler, bulundukları ülkeye yasadışı yollarla girmiş olanlar ve hedef ülkelerde 'belgesiz' ebeveynlerce dünyaya getirilmiş çocuklar dâhildir.

Mevcut emek göçü politikalarının kısıtlayıcı yapısı nedeniyle, özellikle düşük ücretli sektörlerde istihdam edilen göçmen işçiler bu konumlarını kaybederek belgesiz göçmen statüsüne düşme tehdidi altındadır. Onlara tanınan izinler oldukça katı ve bağlayıcıdır. Bu da konumlarının sıklıkla belirli tek bir işte kalmaya

ve tek bir işverenlere çalışmaya bağlı olması anlamına gelir. Belgesiz hale gelip, tekrar kayıtlı olma ihtimallerini tamamıyla yitirmeleri için sömürü, yanlış bilgilendirme veya bürokratik gecikmeler yeterli olabilmektedir.

Türkiye'ye dair bir araştırmayı da içeren AB fonlu Clandestino projesi mevcut politika ve uygulamaların göçmenleri nasıl belgisizliğe ittiğini gözler önüne sermiştir. Avrupa'da kişilerin belgesiz kalmasının başlıca nedeninin yasadışı sınır geçişleri değil, vize süresinin aşılması olduğu anlaşılmıştır.

Neden ‘yasadışı’ veya ‘kaçak’ değil de ‘belgesiz’ veya ‘kayıt dışı’ göçmen demeli?

Bir göçmen hangi yolla belgesiz hale gelirse gelsin, göç bir suç değildir ve hiçbir kişi ‘yasadışı’ sayılamaz? Bir statü olarak ‘yasadışılık’ yalnızca göçmenler söz konusu olduğunda kullanılan bir kavramdır. Bu terim onlara karşı ayrımcılık yapılması, haklarının teslim edilmemesi ve uygulanan cezai yöntemlerin normalleştirilmesi için kullanılmaktadır.

Gerçekleri yansıtmayan dil kullanımının politikalar ve kamuoyu algısı

üzerindeki etkisi ciddidir. Bu kullanım, onların kayıt dışılığına yol açan politika eksiklerini saptamak yerine belgesiz göçmenleri cezalandırmayı tercih eden tepkileri normalleştirmektedir. Böylelikle göçmenler için temel hak ve hizmetler gitgide göç kontrol mekanizmalarına bağlı hale gelmektedir. Kontroller, baskınlar ve belgesiz göçmenlerin tutuklanmaları emek sömürüsüne, kazanılmış ücretlerinin ödenmemesine, şiddete

ve istismara maruz kalan kişilerin, bunları ihbar ettikleri durumda tutuklanma ve sınır dışı edilme tehdidi altında kalmasına yol açmıştır.

Belgesiz göçmenler hakkında konuşurken kullanılan terimlerin önemini gören artan sayıda kuruluş, kurum, medya organı ve akademisyen, ‘belgesiz’ veya ‘kayıt dışı’ terimlerini kullanmanın önemini vurgulamaktadırlar.

Özellikle tehdit altındaki işçiler

Kayıt dışılık belgesiz işçilerin temel işçi hakları ve koruma mekanizmalarına erişiminin önünde önemli bir engel teşkil eder. Bu durumdan faydalanmak isteyen işverenler belgesiz işçiler için herhangi bir sosyal güvenlik ödemesi yapmadıkları gibi

onlara asgari ücretin çok altında ücretler vermekte, bazı durumlarda hiç ücret ödememektedirler.

Pek çok belgesiz işçi sürekli tutuklanma tehlikesi altında yaşadığından, sıklıkla ağır sömürüye göğüs germekte, ücret almaksızın aylarca

çalışarak kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayamama riskini almaktadır. Ev işi, tarım ve inşaat sektörlerinde sıklıkla olduğu gibi iş yerinde yaşayan belgesiz işçiler daha da yüksek istismar ve çağdaş kölelik tehdidi altındadırlar.

Avrupa'nın iki ucundan iki örnek

Belgesiz işçilere dair yakın geçmişten iki örnek mevcut yasa ve politikaların belgesiz işçilerin sömürülebilirliğini nasıl arttırdığı ve adalete ulaşmalarını nasıl engellediğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

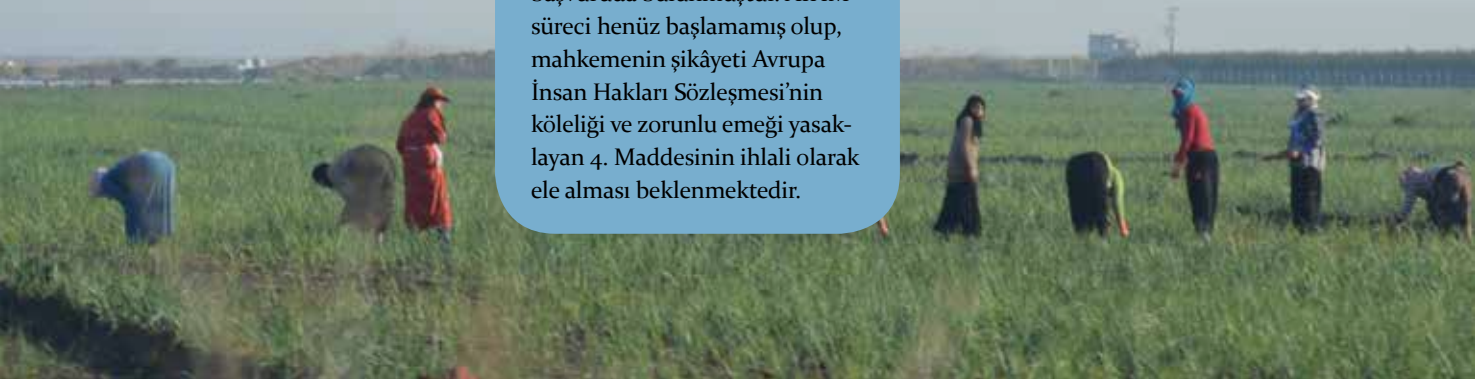
1

2013 yılının Nisan ayında Yunanistan'da Nea Manolada'da ücretler konusunda çıkan bir tartışma sırasında, çilek hasatında istihdam edilen 115 Bangladeşli belgesiz işçinin üzerine ateş açılmıştır. Bu korkunç olay kısa sürede sosyal medya gündemine oturmuş ve hızla kamuoyunun ilgisini çekmiştir. Bunun yol açtığı medya görünürlüğü, insanlık dışı koşullarda yaşayan göçmen işçilerin çiftlikteki düzgün kanalizasyonu olmayan kalabalık barakalarda kalabilmek için ayda 20 Euro ödemeye zorlandığını ortaya çıkarmıştır.

30 Temmuz 2014 tarihinde açıkladığı nihai kararıyla Patras Karma Jüri Mahkemesi göçmen işçilerin üzerine ateş ederek 35'inin yaralanmasına yol açma suçlamasıyla yargılanan dört sanıktan ikisinin beraatına hükmetmiştir. Diğer iki işçi başına ise hapis cezası verilmiştir. Karar hem ulusal seviyede Yunan Parlamentosunda, hem de AB seviyesinde eleştirilere maruz kalmıştır. Kararı gözden geçiren Yunanistan Yüksek Mahkemesi, bozulmasına gerek görmemiştir. Daha sonra Yunanistan Mülteciler Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuruda bulunmuştur. AİHM süreci henüz başlamamış olup, mahkemenin şikâyeti Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin köleliği ve zorunlu emeği yasaklayan 4. Maddesinin ihlali olarak ele alması beklenmektedir.

2

Belgesiz oldukları için adaletten faydalanamayan işçilere dair bir diğer örnek de, İrlanda'da yedi yıl köle olarak çalıştırılan Muhammad Younis vakasıdır. Pakistan'daki eşi ve dokuz çocuğunun geçimini sağlamayı uman Muhammad Younis, 2002 yılında Dublin'de bir restoranda çalışmak üzere aldığı çalışma izniyle İrlanda'ya gelmiştir. İrlanda'daki ilk üç yılında haftada 80 saat çalışmaya zorlanmış ve saat başına 0.51 Euro ücret almıştır. İşvereni çalışma iznini yenilemeyi reddetmiş, pasaportuna ele koymuş, ücretlerini ödemişi ve şikâyetinde bulunması halinde onu sınır dışı ettirmekle tehdit etmiştir. Sonunda serbest kalan Younis işverenine dava açmıştır. Ancak çalıştığı sürenin büyük bölümünde belgesiz olduğu için temyiz mahkemesi yargıcı İrlanda çalışma yasalarının korunamayacağına ve çalışma sözleşmesinin geçersiz olduğuna hükmetmiştir. İrlanda Göçmen Hakları Merkezi'nin (MRCI) de desteğiyle Yüksek Mahkemeye başvurmuş, önceki karar 2015 yılında bozulmuş ve Younis'in biriken ücretlerinin ödenmesine hükmedilmiştir.

Belgesiz işçileri korumak için neler yapılabilir?

“Güvenlik duvarı” ihtiyacı - Kayıt dışı göçün önüne geçme çabasında olan hükümetler, işyeri ve çalışma koşulları denetçilerine, esas görevleri olan işçi haklarına yönelik tehditleri engellemek yerine belgesiz işçileri asayiş makamlarına ihbar etme zorunluluğu getirmişlerdir. Bunun sonucunda belgesiz işçiler sıklıkla tutuklanmakta ve sınır dışı edilmektedir.

İşyeri denetimlerini ve diğer hizmetleri göçmenlik yasasının uygulanmasına bağlamak kayıt dışı çalışmayı azaltmadığı gibi yaygın emek sömürüsüne olanak tanımaktadır.

Hükümetler bir “güvenlik duvarı”, yani işyeri ve sosyal hizmetler denetçileriyle, göçmenlik yasasını uygulayan makamların görev ve yetkileri arasında, hem yasada hem de uygulamada açık bir ayrıma giderek tüm işçilerin haklarının etkin biçimde korunmasını ve sömürünün engellenmesini sağlamalıdır.

Belgesiz işçilere karşı işlenen suçların cezasız kalmasının engellenmesi - Belgesiz işçilerin sömürüsü ve istismarı belli ülkeler veya sektörlerle sınırlı olmayıp, sıklıkla fark edilmemekte veya eksik takip edilmemektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı’nın (FRA) 2015 yılında yayımladığı ve Avrupa Birliği’nde (AB) göçmen işçilerin aşırı emek sömürüsüne dair bir raporun bulguları arasında aşırı emek sömürüsüne maruz kalan belgesiz işçilerin konumları yüzünden bu durumu yetkililere bildirmekten kaçındıkları

da vardır. Rapor hükümetlerin aşırı emek sömürüsü kurbanlarının uğradıkları haksızlığı sınır dışı edilme tehlikesi olmadan bildirmelerini sağlayacak düzenlemeler getirmelerini önermektedir.

Aslında AB, kurbanların haklarına dair açık bir yasal çerçeve oluşturmuş olup, bu belge kurbanlar için somut ve kapsamlı haklar ve üye ülkeler için açık yükümlülükler tanımlamaktadır. 2012 yılında yürürlüğe giren Kurbanlar Direktifi (2012/29/EU) ikamet statülerine bakılmaksızın tüm suç mağdurları için geçerlidir. PICUM’s Guide to the EU Victims’ Directive (PICUM AB Kurbanlar Direktifi Rehberi) suç kurbanı olan belgesiz göçmenlere destek olan kuruluşların bu çerçevede hak savunusuna yardımcı olmak için pratik araçlar ve bilgiler sunmaktadır.

Sendikaların belgesiz işçileri güçlendirmedeki rolü - Sendikaların belgesiz işçilerin güçlendirilmesinde ve tüm işçilere öncelikle işçi olarak yaklaşılmasını sağlamakta oynamaları gereken rol çok önemlidir. Her ne kadar bazı sendikalar açıkça belgesiz işçilerin haklarını savunmuş olsalar da, pek çok sendika henüz, yetkili makamlara ihbar edilme korkusuyla kendilerini açık etmek istemeyen belgesiz işçilere açılmamıştır.

Daha fazla sayıda kayıtlı giriş yolu - Pek çok hedef ülke göçmen işçilerin sınırları dâhiline kayıtlı biçimde yerleşmesine ve çalışmasına

neredeyse hiç imkân tanımamaktadır. Politikalar ‘nitelikli işçi’ çekmeye yoğunlaşmakta olup, düşük ücretli sektörlerin emek talebini karşılamak için daha fazla kayıtlı giriş yolu sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Byan edilmeyen emek ve kayıt dışı göç, üçüncü ülkelerden gelen göçmen işçilerin istihdam statülerinin güçlendirilmesiyle azaltılabilir. İkamet ve çalışma izinlerinin birbirinden bağımsız hale getirilmesi, işten çıkarılmanın otomatik olarak ikametçi statüsü kaybına yol açmasını engelleyecektir.

“Göçmen İşçiler Sözleşmesi”nin Onaylanması - Göçmen işçilere ve ailelerine koruma sağlayan “Göçmen İşçiler Sözleşmesi” (Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme), Türkiye de dâhil olmak üzere 48 ülke tarafından onaylanmıştır. Ancak bu ülkeler arasında göç alan çoğu batı Avrupa ülkesi bulunmamaktadır. Migrants Matter (Göçmenler Önemlidir) girişimi, Sözleşme’nin maddelerini içeren bir kitapçığı da kapsayan, Sözleşme’nin onaylanmasına yönelik bir kampanya yürütmektedir.

arda@bayraktar.co

www.bayraktar.co

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

43 YIL İSVİÇRE

"...mecburduk çalışmaya..."

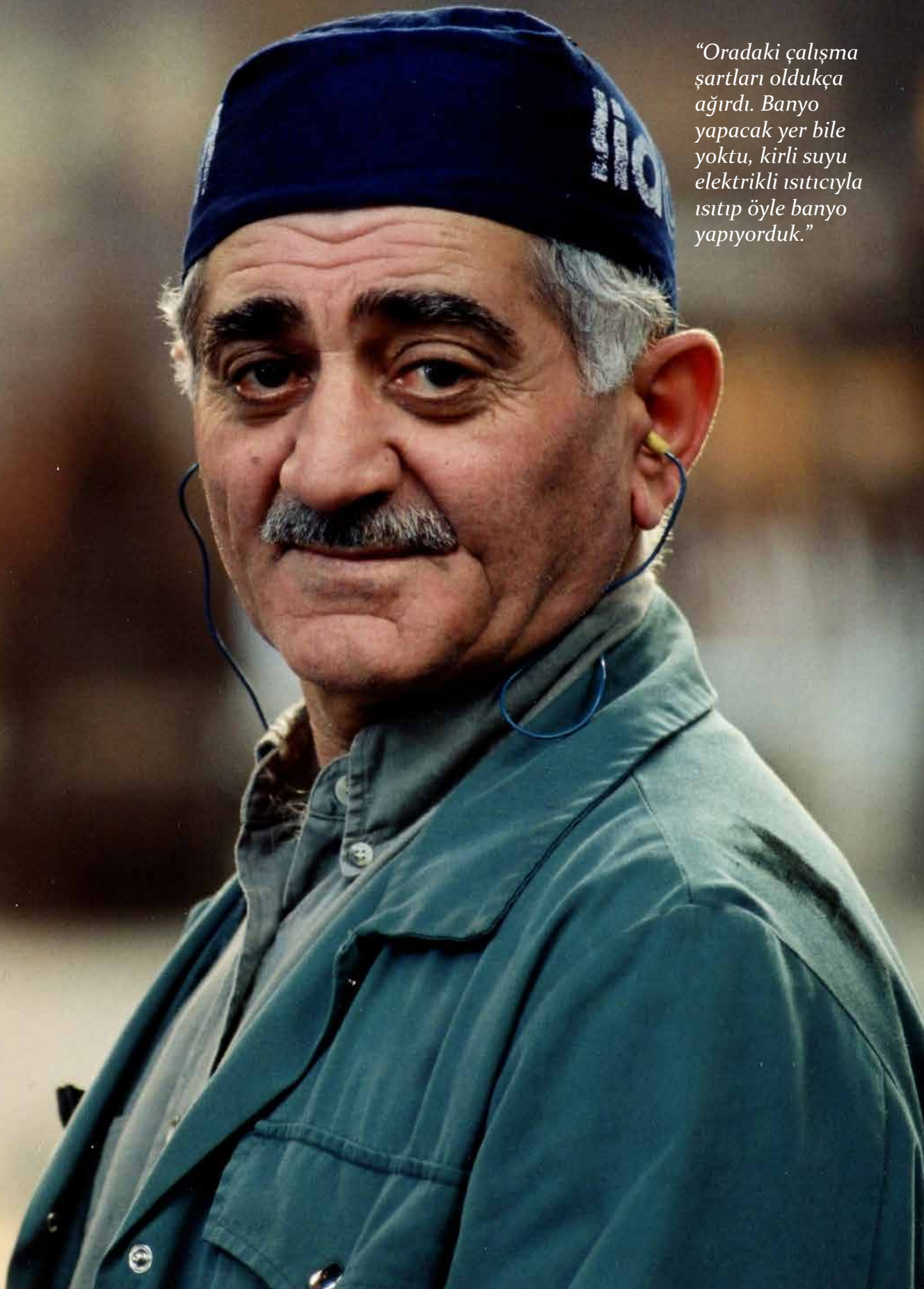
1971 yılından bu yana
İsviçre'de yaşayan Musa
Irmak'ın Erzincan'ın
Tercan kasabasından
Solothurn'na uzanan
hikayesi...

Hazırlayan: Aydın Yıldırım

İsviçre'ye gelmeden önce 2 yıl kadar İzmit'te bulunan bir demir-çelik fabrikasında çalışıyor Musa Irmak. "Oradaki çalışma şartları oldukça ağırdı. Banyo yapacak yer bile yoktu, kirli suyu elektrikli ısıtıcıyla ısıtıp öyle banyo yapıyorduk." diyor.

1971'de İstanbul'dan Zürih'e yolculuğu başladığında henüz 29 yaşında. Tanıdıkları vasıtası ile İsviçre'de iş buluyor, Yugoslavya ve Avusturya üzerinden İsviçre'ye trenle geliyor. Gelir gelmez de İsviçreli yetkililer tarafından karşılanıp hemen sağlık kontrolünden geçiriliyor.

“Oradaki çalışma
şartları oldukça
ağırdı. Banyo
yapacak yer bile
yoktu, kirli suyu
elektrikli ısıtıcıyla
ısıtıp öyle banyo
yapıyorduk.”

“Her biri 1 ton ağırlığında olan demirleri taşıyıp ateşe veriyorduk. Kaç defa elbiselerimiz tutuştu sayısını unuttum. Zorla söndürürdük. Çok zordu orada çalışmak. Ama mecburduk çalışmaya.”

Musa Irmak, Türkiye’de olduğu gibi burada da demir-çelik fabrikasında haddeci olarak çalışıyor.

“Fabrikada demir-çelik profilleri dökme işi yapıyordum. Kol gücü ile çalışıyorduk. 110 kiloluk demirleri ateşe veriyorduk. Bense 65 kilo idim. Sıcak, tozu ve tehlikesi bol bir işti. Kaza geçiren çok insan oldu. Tahtadan ayakkabı verdiler. İçti oyulmuş, üzeri deri ile kaplı, her biri 3 kilo olan ayakkabılardı bunlar. Ayaklarımızı robot gibi kaldırıp indiriyorduk. İlk girdiğim yerde bu şekilde 4 yıl çalıştım.”

Daha sonra fabrikanın yeni yere geçtiğini ve işlerin daha da çoğaldığını aktaran Irmak şöyle devam ediyor:

“Tamamen yeni bir sisteme geçtiler. Bizim çalıştığımız yerde profil ve inşaat demirleri çekiliyordu. Günde 110 ton demir... Her biri 1 ton ağırlığında olan demirleri taşıyıp ateşe veriyorduk. Kaç defa elbiselerimiz tutuştu sayısını unuttum. Zorla söndürürdük. Çok zordu orada çalışmak. Demiri hatteye verdiğinizde kollarınız kopacakmış gibi oluyordu ama mecburduk çalışmaya. Orada o

“Bizim firmada ve diğer fabrikalarda çok Türkiyeli vardı. 60’lı yıllarda gelenler çoktu. O zaman kimsenin ailesi yoktu, barakalarda birarada kalıyorduk zaten. Aileler gelince evlere çıktı herkes.”

şeklide 10 yılımı tamamladım. Çoluk çocuk hala o sırada Türkiye’de. O sıra çocukları düşünüyorum. Nasıl ev bulacağımı, çocukları nasıl getireceğimi düşündüm hep. Gece gündüz aklımdan çıkmıyor çocuklar.”

1980 sonuna doğru, fabrika evlerine müracaatı sonrasında kendisine 3,5 odalıklı bir ev veriliyor. Ancak bu ev 5 çocuklu bir aile için küçük olarak değerlendirilip tüm çocuklar için oturma verilmiyor.

Son çare olarak, sadece 3 çocuğu ve eşi için müracaat ediyor. Onlar geliyor ama iki çocuğu Türkiye’de kalıyor. “O zaman çok kötü olmuştum. Ama çaresizlik, yapacak birşey yoktu.” diyor.

Musa onun gibi gurbete çalışmaya gelenlerin hikayelerindeki benzerlikleri paylaşıyor;

“Benden sonra işçi olarak çok kimse gelmedi, biz sonduk. Bizim firmada ve diğer fabrikalarda çok Türkiyeli vardı. 60’lı yıllarda gelenler çoktu. O zaman kimsenin ailesi yoktu, barakalarda birarada kalıyorduk zaten. Aileler gelince evlere çıktı herkes.

Musa Irmak 2008 yılında, eşi Türkan Irmak ile geçtiğimiz aylarda emekli olmuş. Ancak Musa Irmak yıllarca ağır demir kaldırmaktan dolayı sağlık sorunları yaşıyor.

“3 vardiya çalışıyordum. Aklımda çocuklarım var, geride bıraktığım çocuklar için ağladım hep. Baktım olmayacak, ne olursa olsun artık, ‘ya hepsini geri gönderirler ya da kalırız’ dedim.”

Dil sorununu tercüman aracılığıyla hallediyorduk. Dil öğrenmeye çok fırsatımız olmuyordu. Çalışma koşullarımız çok ağırdı.”

3 yıl sonra geride kalan iki çocuğu da İsviçre’ye geliyor;

“3 vardiya çalışıyordum. Aklımda çocuklarım var, geride bıraktığım çocuklar için ağladım hep. Baktım olmayacak, ne olursa olsun artık, ‘ya hepsini geri gönderirler ya da kalırız’ dedim. Çocukları bir şekilde getirdim buraya ve hemen okula gönderdim. O zaman, yabancılar polisinden bir mektup aldım. ‘3 ay içinde 4,5 oda ev bulmalısın, bulamadığın takdirde Türkiye’ye gideceksiniz’ diyordu mektupta. 3 ay boyunca ev aradım ama

bulmadım. Polisin verdiği sürenin bitimine 10 gün kala, İsviçrelilerin yardımıyla bir ev buldum. 30 yıl boyunca Gerlafingen’de bulunan o evde kaldık. Biz çalışmaya devam ettik, çocuklar okullarına devam ettiler, dil öğrendiler.”

Musa Irmak 2008 yılında, eşi Türkan Irmak ile geçtiğimiz aylarda emekli olmuş. Ancak Musa Irmak yıllarca ağır demir kaldırmaktan dolayı sağlık sorunları yaşıyor. Kollarının tutmadığını söyleyen Musa Irmak, hastalık belirtilerinin son yıllarda ortaya çıktığını ve ilaç tedavisi görmediğini dile getiriyor.

Sözü bu kez Türkan Irmak’a veriyoruz. Daha çok çocukların gelişimi ve eğitimi ile meşgul olduğunu söyleyen Türkan Irmak, eşinden ayrı geçirdiği 10 yıl için şunları söylüyor;

“O zaman çok sıkıntılarımız oldu. Herşeyi kendiniz yapmak zorundasınız. Buraya geldiğimde 31 yaşındaydım ve 5 çocuğum vardı. 3 çocuğum yanımdaydı. 3 yıl boyunca geride bıraktığım 2 çocuğumu göremedim. O zamanlar biletler çok pahalı idi. Tek kişi çalışıyordu, gidemedik. Çalışma durumum olmadı pek. Çocuklarla, evle uğraştım hep. Evde her işi ben yaptım. Her sabah saat 4’de eşim kalkar, işe gitmeden kahvaltı hazırlardım ona. O gidince biraz

uyurdum, sonra çocuklar için tekrar kalkar bu kez de onlara kahvaltı hazırlar okula gönderirdim.”

Okulda yapılan veli toplantılarına katılan Türkan’ın aktardıkları yabancı olmanın zorluklarını hayatın içinden bir örnekle gösteriyor;

“Toplantılara gittiğimde anlamıyordum. Bu durum çok zoruma gidiyordu. Ama ona rağmen gidiyordum hep. Çocuklar bana ne konuşulduğunu anlatırlardı.”

Memlekete gidip geliyor Irmak ailesi. Her gittiklerinde 2-3 hafta kalıyor ve hatta ev yaptırmak istiyor.

“Özlüyoruz hem de nasıl. Temiz havadan dolayı rengi değişiyor insanın. Ama dönmeyi düşünmedik hiç. Eski ortam yok çünkü, kimse yok orada, herşey çökmüş gitmiş. Üstelik sağlık sorunlarımız da var.”

Bugün 6 çocuk ve 4 torun sahibi olan çiftin çocuklarının hepsi üniversite düzeyinde eğitimlerini tamamlamışlar. Bankacı, Ekonomist, Bilgisayar Mühendisi, Yüksek Mimar, Doktor, işletme-Muhasebeci gibi meslekler edinen çiftin çocukları İsviçre’nin çeşitli şehirlerinde çalışmalarına devam ediyorlar.

Doğaya Adanmış Hayat; TANSU GÜRPINAR

Hazırlayan: D. Deniz Kesmez

**“ Bir canlı hakkında
bilgi üretmek mi,
yoksa...
o canlının yaşamasına
katkıda bulunmak mı? „**

Tansu Gürpınar 1939 yılında ailesinin şark hizmeti için bulunduğu Van'da dünyaya geldi. Çocukluğu Karadeniz'de geçen Gürpınar, okumak için geldiği Ankara'da yaşamına devam etmekte. Hayatı boyunca yurt içinde ve yurt dışında, bir kamu emekçisi olarak, doğayı korumaya yönelik çalışmalarda bulunan Gürpınar'la, doğaya adanmış hayatı üzerine sohbet ettik.

“
ÇOCUKLUKTAN
BERİ HEP DOĞA
İLGİLİ ÇEKMIŞTI.
BU YÜZDEN TABİİ
BİLİMLER TAM BANA
GÖRE BİR YERDİ.

KA Çocukluğu Karadeniz’de geçmiş bir doğa tutkunu olarak bugün, geçmişteki Karadeniz’i nasıl anımsıyorsunuz?

Her yerde olduğu gibi Karadeniz’de de o zamanlar doğa daha doğaldı, bozulmamıştı. Sadece doğa değil, kentlerin de yapısı daha farklıydı. Bugünden baktığımda hatırımda en çok yer edinen mesele, doğanın ve kentlerin temizliği. Mesela Samsun’da, hatırlarım, sokaklarda hiç çer çöp olmazdı her yer tertemizdi. Ne bir sigara izmariti ne bir kâğıt parçası bulabilirdiniz sokaklarda. Aldığımız terbiye sayesinde ki, daha temiz bir çevrede yaşadık. Karadeniz de bu konuda en iyi durumda olan yerlerdendi.

hukuk fakültesi imtihansız alıyordu, boş kalmamak için hukuka kaydımı yaptırdım. Ardından Tıbbı geçtim. Tıp fakültesini benimsemiştim aslında. Ama Ankara Fen’in çok farklı bir havası vardı. Zaten çocukluğumdan beri doğa hep ilgimi çekmişti ve Tabii Bilimlerin okuduğu şeyleri görünce burası tam bana göre bir yer diye düşündüm. Oranın da imtihanına girdim ve kazandım. Zaman zaman düşündüğüm oldu ama pişman olmadım Tabii Bilimlere geçtiğim için, tıpkı MTA yerine Milli Parklara geçmem gibi. Yani Parası daha çok olan yerler yerine daha çok sevdiğim işlere yöneldim ve hiç de pişman olmadım.

KA Eğitiminizi tamamladığınızda önemli fırsatlar çıktı karşınıza; Akademi, MTA ve Milli Parklar. Zor bir seçim olmalı sizin için.

O dönem iş aradığımı duyan Ankara Fen Fakültesi’nden hocalarımdan birkaç tanesi “fakültede asistan olarak başlayabilir” diye haber yolladılar. Farklı seçeneklerim de olduğundan onlarla yüz yüze görüşme gerçekleştirmeden Milli Parklar’da çalışmaya başladım. Şöyle ki, ben asıl hedefim olan MTA’ya girebilmek için gerekli belgeleri tamamlarken, bir arkadaşşımdan Milli Parklar semineri olduğunu öğrendim ve seminere katıldım, hoşuma da gitti işlenen konular. O sırada Türkiye’de 5-6 tane milli park vardı. Mevcut milli parkların listesi yanında uzun bir tasarı milli parklar listesi mevcuttu. Yani milli park olabilecek aday alanlar. Cilo Sat Dağları, tasarı milli parklar listesindeydi. Ben bundan cesaretle nerek oranın nasıl bir yer olduğunu seminere katılanlara anlatayım dedim. Milli Parkların kurucusu ve Milli Parklar Daire Başkanı

“
BİR CANLI HAKKINDA
BİLGİ ÜRETMEK Mİ
YOKSA O CANLININ
YAŞAMASINA
KATKIDA BULUNMAK
MI? SORUSU
ÜZERİNE MİLLİ
PARKLARI SEÇTİM.

KA Eğitim hayatınızın başı oldukça hareketli geçmiş. Önce Hukuk Fakültesi, sonra Tıp Fakültesi ve en son Fen Fakültesi Tabii İlimler Bölümü’ne geçtiniz. Nasıl gelişti bu süreç? Ankara’ya gelişiniz nasıl oldu?

Ankara’ya üniversite için geldim. O yıl ODTÜ açılmıştı. İmtihani kazandım fakat hasta olduğumdan mülakatı ve diğer fakültelele kayıt dönemlerini de kaçırdım. Bir tek

Sultansazlığı / Kayseri, 1974

**MİLLİ PARKLARDAKİ
İLK ÇALIŞMA
RAPORUMU ZEKAI
BEY (MİLLİ PARKLAR
DAİRE BAŞKANI)
ÇOK OLUMLU
DEĞERLENDİRDİ.
VE MİLLİ PARKLAR
YÖNETİMİNİ FİİLEN
BANA VERDİ.**

olan Zekai Beye; “benim Cilo Sat dağlarına dair askerlikten çektiğim fotoğraflar var, ayrıca hakkında bilgi de sunabilirim” dedim. Dia gösterisi yaptım, arkasından jeolojik ve doğal yapı hakkında bilgi verdim. Bunun üzerine Zekai Bey; “Sen tam Milli Parklara göresin gel benimle çalış” dedi. Bu teklif beni tereddüte düşürdü. MTA mı Milli Parklar mı diye. Bir de Milli Eğitim Bakanlığının verdiği balıkçılık konusunda Japonya bursu var, o da üzerinde düşünülmesi gereken bir şeydi. Sonuçta doğa sevgim ağır bastı. Bir canlı hakkında bilgi üretmek mi yoksa o canlının yaşamasına katkıda bulunmak mı sorusu üzerine Milli Parkları seçtim.

K/ Hayatınızı pek çok canlının ya nesli tükenmesin diye ya da doğal ortamlarına en uygun şartlarda yaşaması için uğraşarak geçirmenizin nedenlerini şimdi daha iyi anlıyoruz. O zaman Milli Parklardaki çalışmalarınızla devam edelim.

Milli parklarda ilk çalışmam yedi göllerdi. Sonra Konya’da yaban koyunları ve pek çok farklı alan daha... Çok güzel bir işti. Araziye giderdim. Geldikten sonra konuştuk arkadaşlarla, gözlemlerimi anlatırdım. Arkadaşlarım “Nolur senin çantacın olalım” derlerdi. Yani herkesin gıpta ettiği bir işti. Düşünün; Türkiye’nin en güzel yerlerini geziyorsunuz, eğer kriterlere uyuyorsa oranın milli park olmasını öneriyorsunuz, rapora bağlıyorsunuz ve orası Milli Park oluyor.

1966 Yılında Kuşçenneti Milli Parkı’ndaki ilk çalışmamdan sonra Daire Başkanım Zekai Bayer raporumu çok olumlu değerlendirdi. Önerilerimle Kuşçennet’in gelişebileceği kanaatine sahip oldu.

Milli Parkın ekolojik yönetimini bana verdi. Gerçekleştirdiğim uygulamalardan sonra kuşlarda tür ve sayı bakımından önemli artışlar oldu. Milli Park, 1976 yılında Avrupa Konseyi tarafından iyi korunan ve gelişme kaydedilen doğal alanlara verilen “Avrupa Diploması” ile ödüllendirildi. Kuşçenneti halen yurdumuzda bu diplomaya layık görülen tek milli parktır.

Kuş gözlemciliği 1990 lı yıllardan itibaren hızlı bir gelişme gösterdi. Kuş fotoğrafçılığı ise 2000 li yıllarda dijital teknolojiye geçildikten sonra yaygınlaştı.

K/ Kuş cennetinin ilk zamanlarından beri, kuşların ziyaretçilerden rahatsız olma gibi bir problemi varmış. Bu duruma çözüm bulma süreci nasıl gelişti?

Evet. Aslında ziyaretçi çok sık olmasa, belki kuşlar tolere edecek. Ama Nisan-Mayıs’ta herkesin kıştan sonra doğaya açılma isteği artıyor. Eskiden, gözetleme kulesi yapılmadan önce, bütün ziyaretçileri kürek çekerek kayıklarla gezdirirdik. O söğüt korusunda tepenizde yüzlerce kuş yuvası, onların arasında gölde kayıklar dolaşıyorsunuz. Muhteşem bir duygu tabi. Ama kalabalık gruplarla gezerken kuşlar irkilip yuvayı kısa süreliğine, 5-10 dakikalığına terk ediyor ama o terk ettiği anda kargalar ve saksâğınlar gelip boş yuvadaki yumurta veya yavruları yiyorlar. 1975’te sanırım, bir kule yapıldı. Dünyadaki benzerlerinin en büyüğü, 18 metre yüksekliğinde güzel bir kuledir. Epeyce de işe yaradı. Kalabalık grupları kuşları rahatsız etmeden görebilecekleri bir mekâna çıkarabiliyorduk ve Milli Parklar İdaresi de dürbün veriyordu. Şu anda

Leylek göçleri için Çamlıca’ya çıkarken, 1968

daha da ileri bir sistem uygulanmakta; belli noktalara yerleştirilmiş kameralardan ziyaretçi merkezinde kuşların ne yaptıkları ekranlardan izleniyor.

KA Emek verdiğiniz parkların, canlıların ne durumda olduklarını halen takip edebiliyor musunuz?

Tabi ediyorum. Ama sorunları çok büyüdü ne yazık ki her yerin. Mesela, Sultan Sazlığı kaç senedir susuzlukla boğuşuyor. Çünkü DSİ “ben drene etmedim” diyor. Yani bir sulak alanın ortasından bir drenaj kanalı açmamış olduğunu ifade ediyor. Hâlbuki bir sulak alanı yok etmenin başka yolları da var. DSİ şu anda sulak alanı besleyen akarsuların önüne barajlar yapıyor. Sulak alana gelecek olan su, barajlarda tutuluyor ve sulak alana çok azı ulaşabiliyor. Sultan Sazlığındaki durum bu. Burdur Gölü mesela. Dünyanın en büyük, dik kuyruklu ördek nüfusu mevcuttu. DSİ, “Burdur Gölü’ne ben hiçbir şey yapmadım diyor”, ama Burdur Gölü’ne dökülen bütün akarsuların üzerine baraj yapıldı. Göl devamlı küçülüyor, muhtemelen 15-20 yıl sonra küçücük bir şey kalacak eğer anlayış değişmezse. Yani

benim hayatım, canlıları kurtarma çalışmalarının yanında DSİ ile mücadele etmekle de geçti.

KA Çalışmalarınız boyunca Türkiye dışından uzmanlar ve kurumlarla da temasınız oldu. Dünyanın farklı bölgelerindeki milli parkları gördünüz. Bu seyahatlerden edindiğiniz deneyimler nelerdir?

İngiltere’de karşılaştığım İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği’nin üye sayısı milyonun üzerinde. Bu çok önemli bir rakam. Mesela İngiltere’de yazılmamış bir çiçek kanunu var. Sanki herkes evini ve penceresini çiçeklendirmek zorunda gibi, orada en büyük hobi bahçecilikmiş. Ondan sonra oltacılık. Herkesin mutlaka doğa ile ilgili bir hobisi var. Onlar benim ufkumu çok açtı. Mesela yırtıcı kuşların son derece değerli olduklarını onlardan öğrendim. Yırtıcı kuşları hep tanırdım, ama onların bütün dünyada ciddi problemle karşılaştığını, hayatlarının çok zorlaştığını, sayılarının çok azaldığını yabancı uzmanlardan öğrendim. Yırtıcı kuşların avlanmaması için başlattığım çalışmada o vesileyle oldu. Çünkü o sırada yırtıcı kuşlar Türkiye’de eski tabirle harcılaem, yani her yerde bol olarak

gördüğümüz kuşlardı. Ve halen Türkiye’de yırtıcı kuşların azalışı diğer ülkelere göre daha düşük seviyede. Halbuki Avrupa’da bunların sayıları ciddi ölçüde düşmüş durumda.

KA Yasaklama süreci nasıl oldu?

Avcılık yasasına bağlı Merkez Av Komisyonu diye bir kuruluş var, Orman Bakanlığı bünyesinde. Bu komisyon her sene toplanır ve bir sonraki avcılık mevsiminde hangi hayvanların avlanacağını hangi hayvanların korunacağını, avlanacak olanların avlanma sürelerini ve adetlerini belirler. Bu komisyon kararı ile yırtıcı kuşları “her zaman avlanabilen” değil de “tamamen korunabilen” hayvanlar grubuna sokmak istiyordum. Yırtıcı kuşlar hakkında epeyce bir çalıştım ikna etmek için ve bir sene sonra 1970’de yırtıcı kuşların avı yasaklandı.

KA Avrupa’da STK’larla da iletişim halindeydiniz. Oradan baktığınızda Türkiye’deki durumu nasıl değerlendirirsiniz?

Doğrusunu isterseniz Türkiye’de doğaya ilgi, özellikle kuşlarla birlikte son 15-20 senedir giderek artan bir şekilde sürüyor, bu iyi bir gelişme.

Uluslararası Sulak Alanlar Teknik Toplantısı, Sakarya Balıkdamı Kuş Gözlemleri, 1967

Bir ayı yavrusuyla, Konya, 1968

Bir grup Alman ziyaretçi ile birlikte, 1970

Konya, Bozdağlar, 1967

BİR CANLI HAKKINDA BİLGİ ÜRETMEK Mİ YOKSA O CANLININ YAŞAMASINA KATKIDA BULUNMAK MI? SORUSU ÜZERİNE MİLLÎ PARKLARI SEÇTİM.

Kuşlar konusunda ciddi çalışmaları olan platformlar kuruldu. Bu arada millî parklara olan ilgi de bir hayli arttı. Fakat Türkiye’de birtakım şeyler çok geç kaldı. Bu geç kalışın en önemli sebeplerinden biri, basılı yayın eksikliğidir. Mesela Türkiye’de gerçek bir doğa kılavuzu diyebileceğimiz, kuşlarla ilgili bir kitap 2002 yılında yayınlandı. Bir tek belki son zamanlarda internetin yaygınlaşması, bu yayın eksikliğinin bir bölümünü gideriyor ama internette de yine Türkiye’de yaşayan canlılara ait olan bilgiler çok kısıtlı. Bu eksikliği Türkiye’de birtakım şeylerin zamanında yapılmasını engelledi. Bunlardan biri de sorunuzla ilgili olarak, dernekler. Türkiye’de doğa ile ilgili dernekler var ama ne kadar yaygın? Bana sorarsanız çok az. Türkiye’nin nüfusu ve sahip olduğu doğal kaynaklarla karşılaştırıldığında dernek yapılanmaları maalesef çok küçük kalıyor.

KA Millî Parklardan sonrasına bakarsak.

70’li yılların ikinci yarısında, Çevre Sorunları Daire Başkanlığı’na getiril-

dim. Çevre sorunu olunca da orman yangınlarıyla ilgilenmemek olmazdı. Ormanda yangın çıktığı zaman, büyümeden görülürse ve yaklaşılabirirse o yangın söndürülür, çok sorun olmaz. Bütün mesele zamanında görmemek veya ulaşamamakla ilgilidir. Böyle olduğunda, yangın başını alıp gittiğinde sorun olur. Daha çabuk müdahale için de Orman Bakanlığı’nın, hassas alanlarda, yangın gözetleme kuleleri vardır. Yazın oralarda gece gündüz ellerinde dürbün ve telsizle yangın nöbetçileri bulunur ve yangın çıkar çıkmaz haritalara bakıp, paftalardan noktaları belirleyip, yangın olan noktaları tespit edip, haber verirler. Hatta Orman Bakanlığı’nda çalışırken ben de gece nöbetçi kaldım. Bu işin içindeyken orman yangınlarının büyümeden söndürülmesi için havadan müdahaleyi düşünmüştüm ve benim dairemdeki bir orman müdürü ile epeyce üzerinde çalışmıştık. Bakanlık, incelemesi için raporumuzu Fen Heyeti Müdürlüğü’ne gönderdi ve onlar da Torosların o derin vadilerinde küçük uçakların uçamayacağı gerekçesiyle olumsuz görüş vererek reddettiler. Ne var ki aklın yolu bir, 8-10 sene sonra kendileri başladılar.

KA Hava kirliliğiyle de çok uğraştığınızı biliyoruz.

Evet, Ankara 1981 Ocak ayında çok ciddi bir badire atlattı. 8 Ocak Cuma günü kar yağdı, 9 ve 10 Ocak’ta dona çekti. 11 Ocak’ta sıfır dereceyken birden 11 derece ısındı. Ama bunlar olurken, hiç cephe geçişi (rüzgâr) olmadı. Neden oldu, hala bilmiyorum. Meteoroloji Hava Tahminleri Daire Başkanı’nı aradım. “48 saat için Türkiye’nin üzerinden hiçbir cephe geçişi olmayacak” dedi. Kirlilik dağılmıyordu yani. Önceki iki gün çok soğuk olduğu için kaloriferler maksimumda yanıyordu. Duman o kadar yoğunlaştı ki saat 10.30’dan itibaren her yer neredeyse siyah oldu. Bütün binaların ve sokakların lambaları, arabaların farları, hepsi yandı, sanki gece oldu. O gün Müsteşar ile Bakan Ankara’da olmadıkları için ben vekâlet ediyordum. Meteorolojik verileri aldıktan sonra, Hıfzıssıhhadan kirlilik verilerini almış ve çok yükseldiğini görmüştüm. Hemen kararımı verdim; Ankara’da kaloriferlerin söndürülmesi lazım. Fakat ben daire başkanıyım, daha tanıdık, bildik bir otoritenin açıklaması iyi olur diye düşündüm.

AYNI ZAMANDA
BİR DOĞA
FOTOĞRAFÇISI
OLAN TANSU
GÜRPINAR,
FSK'DA DOĞA
FOTOĞRAFÇILIĞI
ATÖLYESİNİ
ÇALIŞTIRIYOR.

Tansu Gürpınar aynı zamanda bir fotoğraf sanatçısı...

Ortaokul sıralarında başladığı ve ara vermeden günümüze kadar sürdürdüğü fotoğrafçılığı, gönüllü olarak yaptığı işlerden biri olarak tanımlıyor Tansu Gürpınar. Hem bireysel, hem de kurucusu olduğu Fotoğraf Sanatı Kurumu'nda çalışmalarına bugün de devam ediyor.

Bir doğa fotoğrafçısı olarak bilinen Gürpınar, aynı zamanda AFSAD'ın (Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği) da onur üyesi. Aynı zamanda FSK'da doğa fotoğrafçılığı atölyesini çalıştırıyor. Zaman zaman da onların faaliyetlerine katılıyor; gönüllü olarak portfolyo değerlendirmesi, söyleşi, dia gösterisi yapıyor.

İstanbul, New York ve Ankara'da fotoğraf sergileri açan sanatçı, fotoğraflarıyla birçok yarışmaya katıldı, ödüller aldı ve seçici kurul üyeliklerinde bulundu.

Belediye Başkanı'nı aradım, ulaşamadım. Başbakanı aradım, ulaşamadım. Valiyi ikna edemedim. Saat 11.00'de nihayet Müsteşara ulaştım durumu anlattım, Bakan'a kirlilik değerlerini verdim. "Yüksek ama Ankara buna alışık, şehirde panik yaratırsın. Sadece resmi binaları söndür" dedi. Bu arada hava kirliliği artıyordu, gaz maskesiyle dolaşan insanlar bile vardı. Sonunda Hıfzıssıhha kurulundan karar çıkarılmasını ve radyoda bir Valilik tebliğinin yayınlanmasını sağladım. Böylece okullar tatil edildi ve araçlarda tek-çift plaka uygulamasına geçildi. Kaloriferler de 45-50 derecede yakılabilecek, söndürülmeyecekti. Tebliğ yayınlandıktan kısa bir zaman içinde Sıkıyönetim Komutanı beni aradı "Niye böyle zayıf kararlar çıkıyor" diye. Ben de anlattım sabahtan beri neler olduğunu, sabırla dinledi, sonra da "Yanımda TRT ekibi var saat 17.00'den itibaren Ankara'da bütün soba ve kaloriferlerin söndürülmesini duyuralım mı?" dedi. Akşamüstü beşten itibaren de Ankara'da bütün soba ve kaloriferler söndü.

K/ Kalkınmanın en önemli unsurlarından biri elbette doğa ve çevre. Siz hayatını bunlara adanmış biri olarak bu konuda çalışmalar yapan ya da yapacak olan gençlere neler söylemek istersiniz?

Benim yaptığım doğa ile dostluk, hayatla mücadele. Ben doğanın korunması için çalıştım. Ama hangi alanda olursa olsun, insanların doğayı ve çevreyi dost olarak görmelerini isterim. Bozulmamış dengesi yerinde olan bir doğa bütün diğer canlılar için olduğu kadar insanlar için de çok büyük bir destektir. Aslında doğa ne kadar sağlıklı olursa, bizim sağlığımız da o kadar yerinde olur. Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.

Sağlam bir vücut da sağlam bir çevrede, sağlam bir doğada. Onun için hangi meslekten olursa olsun genç arkadaşlarım kendi yaptıkları işi dürüst ve özverili yapmaları, birtakım güçlüklerle karşılaştıkları zaman sabırlı davranıp çözümünü için çalışmalarını ve bütün bu çalışmalar sırasında doğa ile uzak yakın ilişkilerinde doğaya daima dost gözüyle bakmaları, yani doğayı tahrip edebilecek, onun dengesini bozabilecek şeylerden kaçınmaları gerekir.

K/ Doğa ile kurduğumuz ilişki bir güç ilişkisi olmamalı diyorsunuz yani?

Olmamalı tabi ki. Yani doğa ile uyum içinde yaşayabilmeliyiz. Uygarlık doğa ile barışık olarak yaşamayı sağlayabilmektir, doğaya üstün gelecek değil. Mesela batıda yaklaşım çok farklıdır. Doğayı büyük bir öğretmen olarak da algırlarlar, büyük bir esin kaynağı. Mesela Yedi göller çok büyük bir kayın ormanıdır. Kayın ağacı, gotik mimari tarzının esin kaynağıdır. Avrupa'da özellikle büyük kiliselerde katedralerde büyük sütunlar vardır, binayı taşıyan. Sütunların hepsi yukarıda birbirlerine kenetlenen dallarla birbirlerine tutunmuştur. Birbirine girmiş olan tepe dalları yukarıda bir taç yapar ama altta müthiş ferah boş ve geniş bir hacim vardır. Bu tipik bir kayın ormanının yapısıdır. Kayın ormanında da yürürken, insan genelde çalı çırpıya takılmaz, kayın ormanının altı çok ferahdır. Çünkü fotosentezi çok kuvvetlidir, altında başka ağaçların, ağaçcıkların, bitkilerin yetişmesine imkân vermez. Bütün enerjiyi kendisi alır, onun için altı boşdur kayın ormanının. İşte Avrupa'da da o mimari tarz kayın ormanından esinlenmiştir.

Mültecilerin ötekileri; Dom'lar...

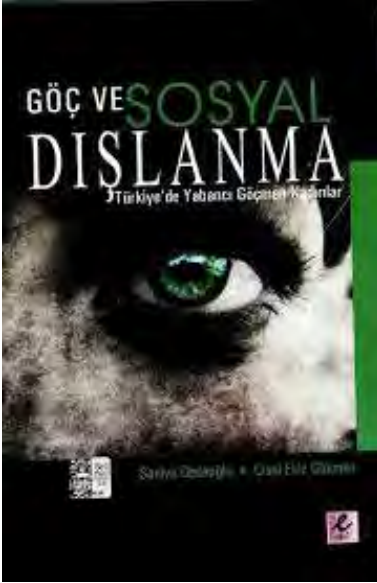
Romanların farklı coğrafyalarda yaşayan farklı kollarından biri Dom'lar. Onlar, yaşadıkları yerler, yaptıkları işler, toplumdaki önyargılar, sağlık imkanları, eğitim durumları ile hep en kötü durumda.

2011 yılından itibaren Suriye'den milyonlarca sığınmacı Türkiye'ye göçtü. Onbinlerce Dom da onlarla birlikte geldi. Özellikle Türkiye'nin güney illerine yerleştiler. Onları yakından tanımak, haklarını savunmak için Gaziantep'in Nizip ilçesindeki çadırdan kurulmuş mahallelerine gittik. Misafirlerini her zaman bütün yokluklara karşın dostça karşılayan bu insanlar bizleri de canla karşıladılar. Kim olduğumuzu bilmeden, yalnızca bir tanıdıklarından getirdiğimiz selamla kapılarını hemen açtılar. Ve anlattılar çabucak...

Çöp toplamak, sokaklarda yardım istemek, günlük inşaat işleri, mevsimlik tarım işleri temel geçim kaynakları. Eğer müzik aleti çalışıyorsa düğünlerde iş buluyorlar. Bunun için iki üç bin liralık araçlar satın alıp ilçeden ilçeye düğünlere koşuyorlar. Bir de mevsimlik tarım işçiliğine. Sahip olduklarını yüklenip belki de bir daha geri dönmek üzere bilmedikleri diyarlara gidiyorlar.

GÖÇ VE SOSYAL DIŞLANMA

Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar

“Kazananların ve kaybedenlerin dünyasında, kaybedenler ortadan kaybolmaz fakat gidecek başka bir yer ararlar.”

Peter Stalker

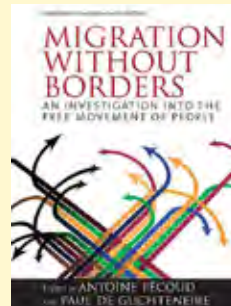
1990’lı yıllarla birlikte uluslararası göç hareketlerinde önemli bir artış yaşanmıştır. Göç alan ülkelerin, bu yabancı göçmenleri ucuz iş gücü olarak görmesiyle birlikte de bu artış hız kesmeden devam etmektedir. Özellikle son yıllarda Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada göç, ekonomik sebeplerden ziyade Orta Doğu’da yaşanan savaş nedeniyle gerçekleşmekle birlikte konuyu emek boyutundan ele alan çalışmalar henüz yok denecek kadar az durumdadır. Göçmenliği “emek” boyutundan ele alarak göçmen kadın işçilerin sosyal dışlanma durumlarını inceleyen bu çalışma tam da bu eksikliğin giderilmesi noktasında önemli yere sahiptir.

Sanir Dedeoğlu ve Çiisel Ekiz Gökmen’in “umudun yolcusu kadınlara” attettiği bu çalışma, İstanbul’da hazır giyim atölyelerinde çalışan Azerbaycanlı kadınlar ile Marmaris’te turizm sektöründe çalışan ve evlilik yoluyla Türkiye’ye yerleşen göçmen kadınlar olmak üzere iki farklı göçmen gruptan hareketle Türkiye’de yabancı göçmen kadınların yaşadıkları sosyal dışlanmanın dinamiklerini incelemektedir. Göçmenlerle ve ilgili kurumlarla yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin kuramsal temellere oturtulmasıyla meydana gelen çalışma, göç hareketlerinin yoğunlaştığı 90’ların konjonktürel özelliklerine, göç veren ve alan ülkelerin öznel durumlarına

ışık tutarak, göçmen işçi kadınların durumlarını sosyal dışlanma bağlamında incelemektedir.

Sosyal dışlanmayı sadece dışlananların değil aynı zamanda dışlayanların da hikâyesinin yorumlanabileceği bir kategori olarak ele alan Dedeoğlu ve Gökmen; Türkiye’de yabancı göçmen kadınların işgücü piyasasından, kurumsal mekanizmalardan ve sosyal çevrelerinden farklı biçimlerde dışlandıkları ve her iki grup için sosyal dışlanmanın dinamiğinin farklı faktörlere bağlı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Azerbaycanlı kadınlar için dökümanlı belgesiz/düzensiz göçmen olmak dışlanmanın ana nedeni olurken, evlilik yoluyla gelen göçmen kadınlar için iş gücü piyasasında göçle yaşanan nitelişsizleşme ve vatandaşlık hakkının elde edilmesi sırasında uygulanan kurumsal pratikler dışlanmanın temel nedeni olmaktadır.

İş gücü piyasasında hem göçmen hem de kadın olmanın, neden ve nasıl bir dezavantaj halini aldığını yasal boşluklar ve çeşitli istatistiklerle ortaya koyan ve tüm bu verileri yapılan görüşmelerle besleyen bu araştırma; “göç”, “göçmenlik”, “göçmen işçiliği” ve “kadın emeği” gibi konularda çalışanların mutlaka incelemesi gereken bir çalışma olarak karşımızda durmakta.

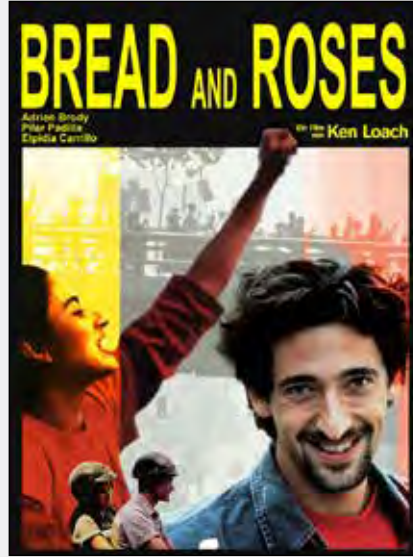
BREAD AND ROSES

EKMEK VE GÜLLER

“Ekmek istiyoruz, gül de!”

“Ekmek istiyoruz, gül de!” sloganı ilk kez, 1908’de New York’ta 128 kadın işçinin ölümüne sebep olan bir fabrika yangınının ardından yürüyüşe geçen 15 bin kadın işçi tarafından atılmıştı. Bu olaydan 3 yıl sonra James Oppenheimer, yukarıda bir kısmı alıntılanmış olan, Ekmek ve Güller şiirini yazmıştır. 1912 yılının Ocak ayında ise, ABD’nin Massachusetts eyaletine bağlı bir işçi kenti olan Lawrence’da gerçekleşen ve öncülüğünü kadın dokuma işçilerinin yaptığı grevde şöyle haykırılmıştır: “Ekmek istiyoruz, gül de!”... Slogan, çoğunluğu kadınlardan oluşan işçilerin tek dertlerinin, karınlarını doyurmak olmadığını, daha insani koşullarda yaşayabilmek için, daha fazla serbest zaman istediklerini de anlatır. Öyle ki, Lawrence Grevi’ne damgasını vurur ve tarihe, “Ekmek ve Güller Grevi” olarak kazınır. Grev sadece egemenlere ya da kapitalistlere karşı yapılmaz; Ekmek ve Gül, işçilerin hak mücadelesini sadece ücret artışı olarak algılayan sendikal anlayışı da mahkum eder.

Filmlerinde sosyalist kimliğini öne çıkaran Ken Loach, çağımız sinemasının ve politik sinema türünün en önemli yönetmenlerinden biridir. Hemen her filminde sıradan insanları ve işçi sınıfını ele alan Ken Loach; onların yaşamlarını, yaşadığı sorunları ve zorlukları gerçeklikten kopmadan

ortaya sermiş, bu tavrıyla da işçi sınıfının kadim dostu olmuştur. 2000 yılında vizyona giren ve orijinal adı “Bread and Roses” olan, “Ekmek ve Güller”, yönetmenin 1912’de, yukarıda bahsi geçen grevden ve gerçek bir hikayeden esinlenerek yaptığı filmidir.

Film, Meksika’dan kaçak yollarla ABD’ye geçen “Maya” üzerinden işçi direnişini anlatır. Maya ablası Rosa’nın evine yerleşir. Rosa onun ısrarlarına dayanamayarak; kendi çalıştığı taşeron temizlik şirketinde Maya’ya da iş ayarlar. Çalıştıkları yer, içerisinde yüzlerce önemli şirketin bulunduğu bir plazadır. Taşeron firma, neredeyse tamamı göçmen olan işçileri, ihtiyaçlarından faydalanarak sendikasız, güvencesiz

ve düşük maaşla çalıştırır. Hizmet işçileri sendikası olan Sam’de aynı dönemde ayyuka çıkan bu sömürüye karşı, ‘temizlik işçileri için adalet’ kampanyasını örgütlemek üzere görevlidir. Maya’yı tutkulu bir dinleyici olarak örgütlemeye çalışan Sam, ondan hoşlanmaya başlar. Hasta kocasını düşünen ve çalışmak zorunda olan Rosa bu ilişkiye de, mücadeleye de karşı çıkar. İşçiler haklarını almak için çaba harcarken, şirket yönetimi işçileri bölmeye, akıllarını çelmeye çalışır. Haklarını almak dışında hayalleri ve sorumlulukları olan işçilerden bazılarının akılları karışır. Bunlardan biri de, direnişe destek verenler arasında başı çeken Maya’nın ablası Rosa’dır. Maya bu olay yüzünden ablasıyla karşı karşıya gelir. Onan hesap sorma anında ise, bilmediği; ya da görmezden geldiği bir gerçekle yüzleşir. Bu gerçek bir tokat gibi suratında çarparsa da onu düşüremez. Mücadeleye kaldığı yerden ve daha güçlü sarılır.

Film güçlü senaryosunun yanında; insan psikolojisinin kırılmalarını; bireysel kurtuluş ya da örgütlü olma arasında kalan işçilerin çatışmalarını da güçlü bir biçimde ortaya koymaktadır. Örgütlü halkı hiç bir kuvvet yenemez düsturuyla temalanan “Ekmek ve Güller”, zaten az sayıda üretilen politik sinema türünün dikkat çekici bir örneği olarak karşımıza çıkar.

kitapkafe
tayfa

www.tayfa.com.tr

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

'Güçlendirilmemiş gençlerin yurtlardan ayrılması için **#18yascokerken**

Yurtlardan Ayrılmak İçin **#18YaşÇokErken**

